

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

FRANKOA, GAIN-BERA

Frantziko ministro-taldean batzar nagusi baten ondoren Pompidou jaunak erriari au adierazi dio: Frantzi-ko dirua eunetik amabi terdi gutxiago gain-bera etorri dala. Aspal-

ditik esames asko ibili ziran gai ortaz. Eta esamesak egi biurtu dira. Frankoaren ondoren pesetak ere goiti-bera bidea artuko ote du? Gure artean marmara ugari bada

oraintxe ori dala ta ez dala... De Gaulle-k aspaldi egindako okerra omen da onako au, bere aundiusteak ezerezutako okerra. Aundikeriak, bide onik ez!

GATZ ETA PIPER

• Kortetako Arduradunak bi illabeteko oporraldia artu dute, Juan Karlos Printzea, errege-gai aukeratu zutenetik. Opor aukeratu ondoren, lan aundia izango dute Sindikatu-Legea, Eziera Zabale Lege berriata Zuzentza-Lege berria miatzen.

• Espainia-ko etxejabeak, eunetik 23 gurasoengandik jabetuak dira, ta eunetik 25, erosita etxe-jabe egiñak. Eunetik 60 beribil, eta eunetik 80 telebista, epeka erosiak ditugu.

• «Vida Nueva» aldizkariak argitu duanez, Frantzi, Alemania, Belgika ta Ingalaterra-n Gotzaigoak utsik gelditzen diranean, obispo berriak izendatzeko, bizpau illabete naikoa dituzte. Espainia-n berriz onenbeste Gotzai-utsune ditugularik—, obispo berriak izendatzeko amairu bat illabete bear izaten dira.

• Frantzia-n zazpireun milla espainiar inguru daude. Oietatik, politikagatik erbestera, 80.000 milla inguru ba dira. Gaiñerontzekoak, «diru-ezak erbestera» dira. Oiek beren bizimodua obetzera joanak ditugu. (Guy Hermet-ek bere liburu «Los españoles en Francia»-n idatzitik dakiguna).

• Armstrong izan zan illargian bere oiña aurrenengo jarri zuan gizona. Onek, bere ogei ta emeretzigarren urteburua, beren berrogei eguneko giltzapean dagolarik beteko du. NASA-ko sukaldariak, tarta

izugarria prestatu zion egun ortan. Baiña txanpaina ezin edan izan zuan.

• Zaragoza-ko Karate-Club elkartek, Juan Karlos printzeari Club artako lendakaritza eskeiñi dio. Jo-ko orren oso zale dala baitaki printze berria.

• Agorraren azkenetan, uste danez, politika-bizitza berritzen danean, Politika-Elkarte berriak pizteko alegiñak egingo dira. Auek, Mugimentu barruan beren egitekoa neurtuko duten elkartek izango dira.

• Mezetako Eguneroko berria, azaroaren 30-garrena ezkeru artu bearra izango da. Baiña oraingoz asi diteke artaz baliatzen.

• Ogei ta iru arduradunek, Gobernuari galdera batzuek egin dizkiote, kanpoko dirudunek Espainia-n jarri duten diruaz. Espainia-ren dirukolonizazioak—aiek diotenez-oso kezkatua dauka erria. (INFORMACIONES).

• Gerona-ko probintziko ipar-sartalde aldean bost egunetako militar saiaketak egingo dira.

• «Gerrate ondoren sozialista izatea erabaki zuten errialdeak, beñe ez dira atzeratuko erabaki ortatik» Onela adierazi dio Sobiet-Batasunak Rumania-ri, Nixon lendakaria emen izan dan aldian.

ESKATU:

ZERUKO ARGIA-ren bidez, zure etxera bialduko zaizkizu, zuk nai dituzun liburu ta liburuxka aukeratu:

	Ptak.
☐ 6-garren Paul Alta Santua ta «Il-garren Batikano» Batzarra» Yurre'tar Yulen A.	90
☐ «Lourdes'ko Ama» - Euskal Meza. P. Francisco de Lazcano. Donosti'ko Eliz-barrutian loratua.	35
☐ Kontu zarrak eta kontu berriak. Edic. «Apakia».	5

BRUÑO Liburuak

☐ Gazteen Biblia. F. Hoffmann eta Ondarrabi-ko F'ren itzak, eta A. Zugasti'k euskeratua	250

EUSKALTZAINDIA'REN BILLERA

Dagonillaren 8'garrenean ostirala ta Euskaltzaindia biltzeko eguna izan degu il onetan. Beti bezela, aurreko Bileraren agiria irakurri ta onartu da.

Ondoren, Rikardo Arregi'ren eriotza aitatu da ta gazte saiatuaren oroimena ta samin-agurra adierazi ziran. Euskaltzaindia'k bere egiten du Rikardo zanaren eriotz-miña. Bere etxeko ta senitate-koei min ori adierazi zitzairen. (G. B.).

GAUR-GAURKO IZTEGIA.—Lanbide onetan ari dira euskaltzainetatik zenbait. Auen artean, Batzorde bat aukeratu da ta batzorde oni lan ori aztertzeke erabakiak eta neurriak artzeko bideak eskeiñi zaizkio. Orain egingo dana, ikusteko bakarrik egingo da; gerora, sortzekotan dan iztegi ori obeto aztertuko da.

AZKUE'REN IZTEGIA.—Ba da gai oni buruz ere, erabaki bearra. Etxe argitaldaria bialdu dizkigute beren egin-asmoak. Eta azkenean, Timun-Mas Editorialarekin tratua egitea erabaki da. Beraz, uste danez, urte-bukaerarako lenengo tomua argitalduko da. Lan guzi au, Mitxelena Luis'en begipean egingo da.

BIZKAI'KO DIPUTAZIOARI, JUAN RAMON URKIXO'RI ta «CAJA DE AHORROS VIZCAINA»-RI eskerrak emateko gera. Bilbo'ko Billera egiteko asko lagundu baitziguten.

EUSKERAREN EGOERA.—Gure izkuntzaren gaurko egoerari buruz Azterketa Zabala egitekotan dira Euskalerri osoan GAUR S. C. I.'koak eta SIADECO S. C. I.'ko elkartek. Bi Elkarte auen asmoak ortaz jaso dira; eta Euskaltzaindia'k ortarako izendatuta duan Batzordearen eskuetan uzten da, elkarre oien asmoak ikertzea.

ALFABETATZE-LANA.—Lan au, Rikardo Arregi zanak zerabilen bere zuzendaritzapean. Aren orde, oraingoz, Lizundia ta Begoña Arregi, ildakoaren arreba, izendatzen dira, oberik erabakitzen eztegun bitartean. Guzia Aingeru Irigarai jaunaren ardurapean egingo da.

NAPARROA'KO SYMPOSIUM.—Batzar au ere asmotan da oraindik. Ortarako «Principe de Viana»-koekin alkar artu bearko dala, esan da. Ortan dira euskaltzain batzuek.

IRAILLEKO BILLERA.—Euskaltzaindia'k datorren illean izango du bere 50'garren Urteburua jaieratzeko billera berezia. Lenago, Iruña'n, Gazteiz'en, Baiona'n eta Bilbo'n egin dira billerak. Oraingo au billera guzien azkenburu bezela egingo da, Irailaren 21'garrenean. Ain zuzen ere, egun orretan betetzen baitira 50 urte, Euskaltzaindia'k Gipuzkoa'ko Diputazioan izan zuan lenengo billera egin zanetik.

Billera orren ondoren, zenbait itzaldi labur emango diralenengo euskaltzain gipuzkoarrei buruz. Ala entzungo diegu Luis Mitxelena'ri Luis Elizalde zanaren bizi ta lanen berri emanaz egingo digun jardunaldia. Anizeto Zugasti apaizak, Ramon Intzagarai'ren berri emango digu; Luis Villasante praille argiak, Sebero Altube'ren lan eta bizitza argituko digu ta Jose Artetxe'k bere aldetik, Karmelo Etxegarai aitatu digu bukatzeko.

—XX—

Bilduak aukeratu izan ziran: Manuel Lekuona, Euskaltzaindi'ko Lendakaria; San Martin Juan, idazkaria; Luis Mitxelena, Villasante Luis, Jose Maria Lojendio, Antonio Zabaleta, Alfontso Irigoien eta Jose Mari Satrustegi, euskaltzainak. Euskaltzain laguntzaileetatik, aukeratu izan agertu ziranak: Juan Garmendia, Ambrosio Zatarain, Pedro Berrondo, Fernando Artola, Oleaga, Lizundia, Iñaki Beobide ta Etxaniz Nemesio.

SORTALDE- ERDIKO ILGAIA

Sortalde-Erdian pil-pil dabilta, berriz ere, judutarrak eta moroak, etengabeko guda gaiztoan. Eta azkeneko egunetan ilgai berri bat arkitu degu: ONUTarrak bialitako «txapel-urdinetako» buruzagi zan Roland Plane, noruegotarra. Suez-ko ubide ertzean eratxita gelditu zan bere gorputza. ONU-k lurralde aietara bialia zan, an gertatzen diranen ikuslari bezela. Eta an betirako utzi du bere bizia.

BERTSO BERRIAK

Jakitun zerate «Agerre» indartsua joan zaigula.
Ez da gezurra eriotza lapurra dala. Osasuna saltzeko zeukala zirudin tantaia orra bizkor erori.

Zenbat olako berri txar aspaldian!

Ta, nolako biotzondokoa ematen digutela gero!

Nola ez gazte-gaztetandik ezagutu genitunak. Soldadu joan aurretik ikusi nun lenengoz lanean Zarautz'ko Zinema'n.

Malko sendoan nitun
nik matrallondotan,
ezkutatu baizaigu
ez agertzekotan.
Ondoez batek jota
or, betiko lotan,
minutu segururik
ez dago lur ontan.

Ezaguna zan guziz
euskaldun plazetan,
geiago ezin ari
lengo lan klasetan.
Naigabea utzi du
danon biotzetan,
gogoratu dezagun
geure otoitzetan.

Abutzua'ren seigarren gaba.

Mariano Etxeberria ta Mariano Canal burrukan Bilbao'ko zezen plazan.
ituloa jokatzen zuten: Espaini'ko txapeldun nor izan.

Buruz aldatua da txapela. Benito Canal'ek jantzi du oraingoan.
Eta Canal au izango da urrengo «Urtain'en» kontrarioa.

Canal'ek emana du
Bilbao'n jipoia,
gorputzez astun baña
ba-dauka sasoi.
Zu austea da, «Urtain»,
gizon orren naia,
ba-dakizu zein dezun
urrengo etsaia.

Emezortzi boteak
len indartsu joaz,
emeretzigarrena
probatzera zoaz.
Ez det dudik egiten
zure balioaz,
gaizki artuko dezu
zuk ondo bazoaz.

Entzun zaidazu ondo
«Urtain», lagun maite,
zer arrixkutan zauden
guziak dakite.
Zaildu zazu gorputza
komeni dan arte,
orain da garaia ta
ondo presta zaite.

Igotzea zaila da,
ta errexa jeixten,
egin alegin danak
sasoiari eusten.
Joxe Manuel, orain
saia irabazten,
txoriari ez utzi
eskutik igesten.

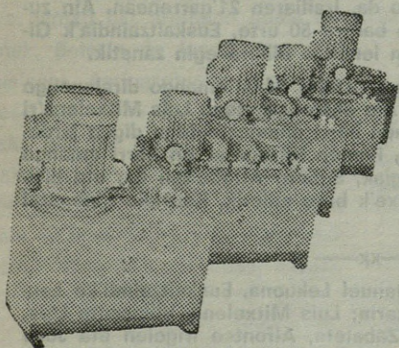
Konturatzen al zera
zer joko daukazu?
danok zure zai gaude,
ta gizon erantzun.
Kondizio txarretan
obe dezu ez jun,
ondo pentsa, lagun zaz
zer egiten dezun.

Alperrik ez galdu zuk
egun bat bakarrik,
inork ez genduke nai
geroko negarrik.
Ain maite zaitulako
dio au «Basarri'k»,
urak joanda ez degu
presaren bearrik.

EIZMENDI'tar INAKI
Basarri

OLI-UREZKO ERAIKINAK
Grupos de accionamiento
oleo-hidráulicos

OLIO-INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO

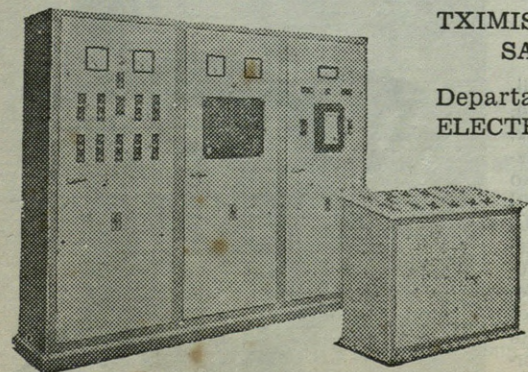

GARBE-LAHMEYER.
WUPPERTAL-
ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza.

Goimendi - Automatismo

DONOSTIA (HERRERA)
Lantegi ta landolak: Jolastokieta
Urrut. 5.3840 (3 linea) ta 51860
ERAKUSKETA: P.º de Colón, 3-bis.
Urrut. 23456.

TXIMIST-INDAR
SAILLA
Departamento
ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGINTZA
Aparatos de maniobra, distribución y control.

NERE BORDATXOTIK

Abutzua'ren irugarren eguna.
Igande goiza.

Berri txar, mingotz batekin to-
po. Egunkaria, periodikoa zabal-
du, ta Luis Lopetegi «Agerre l'
goaren» il berria zekarren. Arri
ta zur gelditu nintzan. Ezin si-
nistu.

Aren entzuer a gabeko asko ez
da izango nere irakurletan. Eza-
guna zan Euskalerrri zear.

Gure artean ezagutu dan in-
dartsurik arrigarrienetako bat
«Agerre» izan da.

Joko gutxi jokatu, baña... aiek
bai gogoan izatekoak!

Bere garaian, sasoi betean
zegon denboran, etzun kontra-
riorik arri kubikoetan.

Bere erritar «Garatzabal'en»
kontra Azpeiti'ko zezen plazan
jokatu zun egun artan, jende gu-
zia ao-zabalka utzi zun.

Inork etzun pensatzen artara-
ño iritxi zitekenik. Lendik egiñik
etzegon alako lanik.

78 jasoaldi eman zizkion, ala-
jaña, orduerdian, 152 kiloko arri
kubikoari.

Nolako erreztasun eta garbi-
tasunez jaso gainera!
Une artantxe asi zan zabal-
tzen eta indartzen azpeitiar bi-
kañaren izena.

Etzan gutxigotarako. Aurreko
guziak txiki utzi baizitun.

Eibar'ko berriemaliek (ko-
rresponsalak) adierazten zigu-
nez, jaialdi bat zan Eibar'en
Amaña izenakiko ballaran. Ba-
ziran arrijasotzalleak ere.

Aietako bati laguntzera joana
zan «Agerre». Arri jartzen egi-
ten zion laguntza.

Bukaeran, berak saiotox bat
egiteko asmoa omen zun: arria-
ri jasoaldi batzuk ematekoa,
alegia.

Olako lanik etzun izan giza-
joak.

Ondoez bat jabetu zitzaion, eta
bat-bateko eriotza izan zun.

Gizonaren asmoak eta Jauna-
renak ez dira beti batera joaten.
Bizia eman ziganak egiten digu
kendu ere.

Osasun betean zebillela uste
gionden gizon trebe ta bikaña,
eriotzaren segak ebaki digu 42
urtetan.

Utsak eta ezerezak gera on-
do, zenbait garaitan zerbait ge-
ralakoan ibiltzen bagera ere.

«Garatzabal'en» kontra jokatu,
ta andik denbora gutxira, Eibar'
ko Alfa'n asi zan lanean. Antxe
jarraitzen zun orain ere.

Oraindik oraintsu, «Usategie-
ta» (aitak) agurtu gindun.

Oraingoan «Agerre'ren» txan-
da izan da, inork alakorik asko
uste ez gendula.

Ain maitea zun lantegian eman
du azken arnasa. Alaxe izango
zan Jaunaren naia.

Urte batzuk igaro ziran.

Ta, gabetik goizera beste in-
dartsu beldurgarri batzuk sortu
ziran euskal baratzan.

Ez ditut aitatzen arri zilindro-
ekin ibiltzen ziranak, kubikoetan

eta erretangularretan nabarmen-
du ziranak baizik.

Besteak beste dirala, iru izen
auk danen gogotan daude: «Ur-
tain», Manterola, «Endañeta».

«Agerre» baño beranduago
etorri ziran; etziran garai bere-
koak.

Argatik etzuten alkar neur-
tzerik izan.

«Agerre'k», 200 kiloko arri
erretangularrekin berebiziko le-
zioa eman zun Azpeiti'n, bedai-
otar baten kontra jokatu zala-
rik.

Aurrez-aurre jaso egin bear
zan ala berreun kiloko arria!

Ba-zun «Agerre'k» gatza, ke-
mena ta egokitasuna.

Artarakoxe egiña zala esan
bear.

Inork ez dio sekula bere me-
ritu arrigarrik ukatu. Ark egin-
dako lanak agirian daude. Doto-
re jasoak eta gordeak dauzka
Gipuzkoa'ko Federazioak.

Futboleko jarraitu balu ere,
ate-zai (portero) aparta izango
zala, nago entzunik.

Pena zuten azpeitiarrak futbo-
la utzita arri jasotzen asi za-
nean. Asko balio zuna izaki atea
ondo zaitzeko.

Irakurle maiteok, zuen otoi-
tzetan gogoan izan zazutela es-
katzen dizutet. Goian bego.

Ipar-Amerika'ko euskaldunen
berriak iritxi zaizkit. Jakingarriak
dirala uste det.

Argatik artu det, zueri, ira-
kurle maiteori, adierazteko as-
moa.

Oraintsu arte Boise zan Ipar-
Amerikako euskaldunen artean.

Azken urte auetan, nere be-
rriemaliek dionez, beste uri ba-
tek artu dio aurrea: Elko dezu-
te erri onen izena.

Gaur, urrutu aietako euskaldu-
nen goraberak jakiteko, ez da-
go Elko'ra jotzea bezelakorik.

Andik iritxi zaizkit neri ere.

Nevada'ko basamortuan arki-
tzen da Elko, 213 arrantxu ede-
rrekin.

Ba-da an ardi ta artzaia uga-
ri. Euskaldunak arkituko dituzu
bazter guztian; euskera entzun-
go dezu «barra-barra». (Ez dago
emengo antzik).

Euneko amabost dirala, dio-
te, euskaldunak. Batzun iritzi-
geiago.

Bertan jaiotako geienak ba-da-
kite euskera.

Besterik ezean, ulertu, enten-
ditu, danak egiten dute.

Amerikanoak ere ba-dira eus-
keraz bapo kantatzen dutenak.
Danen gogozkoak izan euskal
abesti ederrak.

Jan kontuan berriz, euskaldu-
neri ez dago aurrea artzerik.

Lau jetetxe daude Elko'n fa-
ma ikaragarriak josiak. Euskaldun
erara jaten da beroietan.

Mai aundi baten inguruan da-
nak jarri, alkatu, ta famili gi-
sara egiten dira jatorduak.

Gure erri txiki askotan oitu-

ra dan bezela, orain galtzen ari
bada ere.

Elko'ko kasinorik aundiena ere
euskaldun baten eskutan dago.

Nevada'n jokotik bizi gera ge-
ienok, dio nere berriemaliek.
Kanpotarren diruarekin egiten
da bizimodua.

Urtean ogeitalau milloi kanpo-
tar irixten dira Nevada'ra. On-
tatik atera kontu.

Nevada guzian ez dira milloi
erdi bat bizilagunetik gora.

Amerika guziko urre ta zillar
meatz (minarik) onenak'an di-
ra.

Lenagoko denboretan asko
aberastu ziran billaketa balio-
soak egiñaz.

Au dio neri andik idazten di-
dan euskaldunak:

«Nik oraindik ez det urrerik
ikusit kalean botata».

Lenago, esan bezela, askok
egin zuten dirua. Euskaldun ar-
tza batzuk ere izan bear zuten
ederki baliatuak.

Oraintxe bertan ere, urtean
ogeitalau milloi kanpotarrek bi-
xitatzen badute Nevada, ez dau-
kate mina makala, alajaña!

Euskeraren batasuna diazu-
te?, galdetzen du neri idazten
didanak.

Onera etorri bear zenduteke
ikustera.

Arrigarria da bizkaitar base-
rritar bat eta bexanabartar base-
rritar bat zein azkar eta ongi
konprenditzen diran. Berealaxe
biltzen dituzte euskalki bakoi-
tzaren berezitasunak.

Bai ederki uztartu ta osatu
ere.

Emen bertan, zer gertatzen da
euskaldun bertsolari artean?

Lendabizian itz akotxok iges-
ten zuten; etziran bear bezela
konprenditzen.

Bost edo sei saio alkarrekin
egin ezker, gipuzkoar, bizkai-
tar, lapuditar eta bexanabartar
bertsolariak ez dute alkarrentzat
sekreturik.

Orain eun urte inguru, lapur-
ditarrak ziran alderdi aietan bu-
ru zeudenak.

Aiek zuten maioria ango eus-
kaldunetan.

Gaur bizkaitarrak dira nagusi.
Naste aundia dago Bidasoa'
ren bi aldetako euskaldunekin.

Baño euskera da danak batzen
eta alkatzen dituna.

Amaren magal gozora biltzen
dira aurride danak. An ez dago
banatu lezakzen Bidasoa ibairik.

Izkuntzaren indar eta almena
nork adierazi?

Urrengo astean, Jauna lagun,
an egindako euskal jaialdi ba-
tzun berri emango dizutet.

Basarri

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena,

JABON LAGARTO!

ERAMAN - EKARRI'rako
AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Kultura-sailak errietan

Oraindik orain Zarautz-ko Guraso-Elkarteak eraberritu ta susper-
tu egin du bere Kultura-saila, bizi berri bat eman naiez. Au dala ta
ez litzake gaizki, beste erri askoren eredugarri, kultura-sail auek
zer egin lezateken aitatzea.

Guraso-Elkarte ta beste edozein eratako bazkunetan beti jarri
oi da estatuto edo arauditan kultura aldeko zertxobait. Baina asko-
tan edo geienetan zer egiten da, zer egiten dute elkarte auek gure
errietan kulturaren alde? Ezer gutxi...

Personak ezi egin bear ditugu. Ezi... Itz mamitsua. Benetan ga-
rrantzi aundikoa. Ta, jakina, eziketa on baterako ez dira naiko esko-
lan igarotako urteak. Persona bizitza-zeur dihoaz ezitzen: bizitzak
eskeintzen dizkion burrukekin, erasoaldiekin, bata-besteekiko artu-
emanekin... Etengabe joan bear du bakoitzak bere personalidadea
ezitzen. Lan au ez da ume-garaien osatzen. Lan au betikoa da,
etengabea.

Urteetan asitzen geran bezelaxe, kultura-bideetan ere ezi egin
bear degu, pausoak aurrera eman bear ditugu, gelditu gabe, gero
ta persona eziagoak izan gaitzen. Lan au seriotasunez artu bear
degu. Bakoitzak eta baita elkarte edo bazkunak ere. Ortarako izan
oi dira-ta elkarteak, bakoitzaren bideak errezteko, elkarte-lagun ba-
oitzari laguntzeko. Elkarteak kultura bideak errextu egin bear dituzte.

Bide egokienetako batzuk auek dira, noski: aldizkariak, liburuak
eta billerak. Aldizkariak, oso, ugari ditugu gure artean, naiz euske-
raz ez izan. Eta onek ere bai. Ortatik, onentxuenak aukeratu ta Gu-
rasoen-Elkarteko kultura-sailak aldizkari oiek gozaiatu bear litzuke
elkarte-lagun bakoitzari. Eta berdin liburu-sailean ere. Millaka ta mi-
llaka liburu argitaraltze dira gaur eta Elkarte-Gidaritzak aukeratu ta
goraipatu bear ditu liburu ezigarrienak. Beste une batean itzegingo
degun billeretan zer egin ditekien edo billerak zertarako izan ditezken.

Euskaldungaiaren eskaria

Euskalerrria'ren etorkizuna, sail
garrantzitsu batean behintzat, eus-
kaldungaiaren euskalduntzean datza.
Eman bizi diran guztiek euskeraz
jakin beharko dute. Elburu ori lor-
tzeko euskera erakutsi behar da,
era batera edo bestera. Aurren ikas-
tolekin eta bai ta nagusien ikasto-
lekin ere.

Gaurko gizonak ez du analfabetoa
izan nahi ta orregatik irakurtzen eta
eskribitzen txikitatit asten da. Bai-
ña orrelako bati itz konkreta bat no-
la izkiriartzen dan galdetzen diou-
nean zer erantzun dezaiokezu? Orain,
une onetan, anarkia ikaragar-
ria dago arlo ortografikoan.

Euskaltzaindia'k ezin diola iñori
bortxatu nola eskribitu behar dan?
Zergatik ez? Erderaz «burro» es-
kribitu beharrean «vurro» izkiriartzen
baduzu «burro» deituko dizute. Ber-
din gertatu behar du euskeraz. Eus-
kaltzaindia'k argi ta garbi, zahatz-
mehatz, esan behar digu nola es-
kribitu. Gu prest gaude Euskaltzain-
dia'k esaten diguna ahal dugun on-
doena betetzeko.

Arantzazu'n eman zan agiria guz-
tiz antiteknika deritzagu. Nola
esan ditek «begi onez» ikusiko
duela Euskaltzaindia'k au edo bes-
tea! Zer begi onez ta zer begi txa-
rez! Onela da ta orrela ez, esan
dezala argiro Euskaltzaindia'k!

Jendeak bide argi bat behar du,
bide ortatik jakitunen besotik joan
ahal izateko. Gauza bat onartzen ba-
da esan dedilla argi ta garbi. Ezin
du Euskaltzaindia'k konfisionismoa
erein euskeraren arloan.

Idazleek argituko digutela bidea?
Izan liteke, baiña oso lan neketse-
ga deritzat. Euskaldungaiaren era-
mantasuna aitzerañi eldu liteke bi-

de luze ortatik. Akademia bat bada-
go, berak esan dezaigula zer egin.
Bestela, idazle batek onela esango
digu ta beste batek orrela. Ta eus-
kaldungaiak nekatzen ari gera ain-
beste zozokeri ikustean ortografia
arloan.

Dakitenek esan dezaigutela nun-
dik jo behar dugun. Auzo au, orto-
grafia auzoa alegia, auzo tekniko
da ta teknikoek erabaki behar dute.
Tekniko oiek, konbenzionalki behin-
tztat, euskaltzainiak dira. Euren ez
badute prestijiorik nork izango dun
euskeraren alorrean?

Argi ta garbi erabaki dezatela
euskaltzainiek. Laister gaitera. Jen-
de aruntak ezin ditu jasan ainbes-
te zalanza, ainbeste erabakirik eza.
Jendea aurra bezela da ta bide gar-
bi batzuak behar ditu aurrera jarrai-
tzeko.

Betorkigula lehen-bai-lehen eus-
kera batua, Euskalerrria'ren bizi-
sal-batzeko. Euskaldungaiak euskera
batuan ez dugu bakarrik eskribitu
nahi; bai ta itzein ere. Euskaltzain-
dia'k bere indarrean sinisten ez ba-
du disolbidu dedilla lehen-bai-lehen!
Euskaltzaindia'k bere indarrean si-
nistu behar du. Bere indarra Euska-
lerrria'ren indarra da-ta. Euskaldun
erri guztiak Euskaltzaindia'n espe-
rantza osoa jarrita du ta Euskal-
tzaindia'k behartuta dago erri onen
esperantza onartzera ta Euskalerrria'
ren bizi-nahia aurrera eramatera.

Nola? Euskaldun bakoitzak bere
lan bereizian lan-egin behar du tek-
nikaki. Euskaltzaindia'k euskera alo-
rrean iñork baiño obeto lan-egin de-
zake. Lan-egin dezala gauzak argi ta
gargi esanaz, teknikaki erabakiaz.

ARABARRA

BAR - RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATETXE BAKARRA

Urbleta kaleko 12'an
Urrut.: 12578 - 11528

DONOSTIAN

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon,
Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'a.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

BATAIO BAT

Amalau aldiz izan naiz bataioan aita-ordeko. Ama-
bost-garrena, gaur. Ondo urruti gaitera. Saint-Nazaire.
Prantziko guda-portu erri pamatuan. Breña-ko kosta
partian dago Saint-Nazaire.

Erri zabal eta argia, argirik bada. Aizkenengo ge-
rran, Saint-Nazaire zeoro berdinduta utzi zuten goitik
bonbardeok. Gerratik onuntz sortu da erri berri-be-
rria. Orain irurogei bat milla bizilagun ditu.

Bero zegoan oso Santiyo egunian Saint-Nazaire-ko
eliza nagusira joan giñanian. Amaikata erdiak. Gu eli-
zara irixlean manifestazio bat zijoan gobernu etxera.
Eun bat gazte pankarta ta guzi lan-eske deadarka. Be-
re bidetik zijoazten. Guardi bat ere etzan agertu.

Elizan sartu giñan. Vannes'tik, ixtori aundiko erri
dan katedraleko kanonigoa etorri zan gure amairuga-
rren billobatxo batatazera. Nere suaren pariente.
Bere ondoan elizako errotorea. Onek bataioko sakra-
mentu santuari gaur egunian tokatzen zaizkion liturji
paperak ekarri eta danori, banaka-banaka, zabaldu zi-
tuan.

Galdera bat egin zuan zorrotz erretoreak. Umearen
ama presente zegoan ala ez. Nere alabak, billobatxoaren
amak, parrez-parrez begiratu zidan, esanaz bezela:

—Aita zeneñk zuan arrazoiak? Zuk ala nik?

Egia esan, aurreko egunetan errieta pranko egiña
nintzan nere alaba Arantzakin. Gure etxeko bataioak
jaiotz-egun biyaramonean izan dira geienean. Jaiotz
egun berean ere bai. Guk umeak bataiatzeko presa aun-
dia izan degu beti.

—Zer da oraingo moda berri au? Zer dala-ta
umea bi asteen bataiatu gabe eduki? —erasotzen nion
alabari.

—Amak presente egon bear dualako bere aurraren
bataioan.

—Lenago etzan orrelako konturik.

Bañan egia esan, gu guziok bat-batera, eta baita
erretorea ere, apaizbataiatzallearen galdera eta otoi-
tza-ri erantzuteko erak ikuitu nindun. Ura zan gogoz
erantzun eta tokatzen zanian biotzez erreztatza. Guz-
tiok artzen bait genuan parte.

Bataioa bukatu zanian, apaiz bataiatzalleak kande-
la berri eman zidan. Ama-ordekoak umetxo artu
eta guztiok, ni aurretiik nintzala kandelakin, prozesioan
bezela, elizak daukan Ama Birjiñaren irudi aurrerañ
joan giñan. Kanonigo bataiatzalleak Ama Birjika-ri ez-
keiñi zion umetxo. Otoi-
tza-erria benetan.

—Eta otoi-
tza-erria au beti egiten al-dezue?

—Orain bai, beti.

Sakristira pasatu giñan guziok. Baita emen bataio-
agerkaja bi liburutan eskribitu. Giñan danok pirmatu
genitun. Aita-ama ordekoaren ondoren, umetxoaren
amak. Gero gerokoak.

—Gaur egunian, amak bear du bataioan presente.
Bataioa bait da Sakramentuetan inportanteena. Kris-
tau bizi-
tza-erria emendik bait dator — esaten zidan
jaun erretoreak.

Egurdia zan elizatik irtetzean. Bañan irten baño
lenago erretoreak aita-ama pontekoari ots-egin eta eli-
zako kanpaiak jo bear genitula agindu zigun. Eta baita
guk argi-botoi bakoitzari eragin ere.

—Zer dala-ta oitura au?

—Saint-Nazaire-ko erriak kristau bat geiago mun-
duan ba dala jakin dezan-erantzun zidan jaun erreto-
reak.

Eliz atarira irtetzean, an ari ziran ari, tangaka, kan-
pai ederrak. Beñere etzait kanpai soñua orren urgi ta
orren alaia iruditu.

José de Arteche

OTEITZA ARANTZAZU'N

Azkeneko denbora ontan, bein ba-
ño maizago bixitatu det Arantzazu.
Gure Oteitza ara igo zanetik, nere
«Arantzazu-zaletasuna» aunditu da-
la esan leike. Ezin uka aspalditik
Jorje'ren eziñegotan benetako par-
tea artu detala. Bere larritasunetan
eta, akaso, baita bere funtsezko era-
bakian ere. Egia esateko, kezka au-
etan partedun irugarrena Artetxe
lagun zarra zan. Dana akabatuta eta
alperrikakoa zala zirudian, Joxe ta
biok ez genuan beñere gure fede-
rik galdu. Beti pentsatzen genuan
mirari bat gertatuko ote zala eta
Oteitza'k bere etzabaidako Aposto-
luak bukatuko litzukela. Eta azke-
nean, mirari ori gertatu zan...

Oraindik oroitzen naiz nola gure
Joxe'k, gaxotegian zegoanean, ni
bere gelan sartu ta berealaxe, bere
oetik beatzarekin goruntz apunta-
tzen zuan eta bere abots makala eta
gutxituta egunero esaten zidan:
«Oteitza arriban...» Ori izaten zan be-
ti bere lenbiziko agurra.

Bidezkoa da, ba, gure artista aun-

diak bere sekulako lana bukatzen
ari danean ere, berarekin —len be-
zela— egotea.

Nik, Oteitza'ren egundoko lan
orren puntu funtsezko bat bereala
beritzuko nuke: bere euskaltasuna.
Bere indarra eta bere xamurtasuna
nabarmenki alkartuak. Nere iritziz,
orixe da Jorje'ren meriturik aun-
diena. Ango euskal-paisajea, Aitzgo-
rri, Urrejola eta Aloña'ko aitz izuga-
rriak, bere orma-xerrenda ospetsuan
ederki integratu ditu gure parega-
boko artistak. Osorik eta zeoro, ga-
ñera. Arkaitz galanta ayek, igatuak,
elur, kaskabar eta ekaiz beltzeen
lana izango balira bezela azaltzen
dira gaur. Arrizko estatua aundi
ayek bere buruei egin dirala diru-
ite, eta ez gizonaren eskuekin...

Arantzazu'ko Apostoluak, talde
bat bezela eta abstrakto esanai ba-
tekin betetsi egin bear dala danok
dakigu. Ez banaka eta antz-emateak
arkitzen. Bañan, ala eta guztiz ere,
noizean bein, bateonbategi galdetzen
du:

—Eta, zergatik amalau?

Oteitza eta bere laguntzalleak gal-
dera orrekin aspertuta daudela zer
esanik ez dago. Ni ere, astebete bi
pasatu ondoren nekatu egin nintzan
ainbeste entzunaz.

Ondo gogoratzen naiz beingo ba-
tean, gurekin zegoan praille batek
galdera ori adituaz, San Pablo, San
Matias eta ez dakit zein beste san-
tu bat aipatu zituan.

—Oyek ez al ziran, ba, besteak
ainbat Apostoluak? —galdetu zuan,
azkenean.

—Bai... —galdekariak, pixkat arri-
tuta, onartu zuan.

—Tira ba, kontatu ezazu: amabi
eta iru auek, amabost dira. Eta Ju-
das alde batera uzten ba degu, ama-
lau. Oteitza'renak...

Nere aurreko bixitan, Oteitza'k
bere Errukizko Ama Birjiña eskayo-
lazo modelo azkenekoa bukatu
zuan, bere onduan nengoa. Ga-
beko bederatzi eta laurdenak or-
duantxe jo zuten dorrearen erlo-
juan eta gure Jorje, goizeko boste-
tan jaikita zegoan. Ala ere, ez zuan
nekatuta ematen. Bere begiak bizi-
ki dirdiratzten ziran eta bere arpe-
gia bein baño urduri eta gartsuagoa
agertzen zan. Balzac'aren pertsona-
je bat zirudian momentu artan. Di-
ruzale bateonbategi ganbara illun ba-
tean, bere txanponak kontatzen
edo... Oroitzen naiz nola, bukatu on-
doren, bere Birjiña begiratzen gel-
ditu zan, luzaro eta ixil-ixilik. Gero,
goxo goxo igurtzi zuan irudia, eta
azkenean, musu bat eman zion ar-
pegian.

Orregatik, bederatzi milla kilozko
arritzko irudia, an goyan, elizaren
aurreko aldean agertzen danean eta
erromesak gure euskal Errukizko
Ama Birjiña aozabalka begiratzean,
nere gogoak atzera egingo du...

Illunabar bigungarri ura, Arantzazu-
zu'ko Oteitza'ren lantegian ez zai-
telako nolanai aztuko...

MIGEL PELAY OROZKO'K

Zeruko Argia

Zuzendaria:

ANTONIO ITURRIA
ASTIAZARAN

Naparroko-Kantauriko ta Ara-
goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

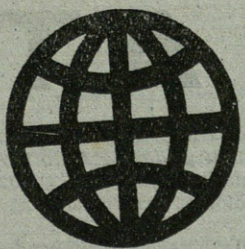
ARPIDE SARIA:

Urtekoa ... 190 Pta.
Atzerrian ... 265 »

Aldez artu nal bada, galdetu.

ANTONIO M. LABAYEN

MUNDU BIRIBILLA

SUEZIAK BERE NEKAZARITZA BERRITU EGIN DU NEKAZARIAK GUTXITU, LUR-SAILAK AUNDITU

Orain arte Sueziko nekazariak lantzen zituen errian bear ziran janari guziak, esan leike. 1970'garren urtea ezker ordea, 100'dik 80 bakarrik landuko dituzte bertan. Zer dala-ta aldaketa au?

Gaurko buru ikasiak esana daukate munduko lur-lanak obeto banatu bearra daudela erri-alde guzien artean: Izan ere, giroak asko esan nai du gai ontan eta legezkoa da eguzkiak beti berotzen eta eurialk ugar bustitzen lurretatik frutu geienak ateratzea; eta beste ipar-aldeko lur otz oieri beste era bateko frutuak eskatzea: Industriatik ateratzen diran irabaziak, noski.

Sueziko gobernuak badakizki oiek danak. Bestaldetik, Europako Merkatu-Batuan sartu nai badu, bearrezko egingo zaio erriko nekazaritza aldatzea; garesti jotzen bait dute an sortzen eta eragiten duten frutuak.

ERRI ABERATSA

Suezia erri aberatsa da. «Renta per capita» deritzaion zenbakiak erakusten digunez, mundu guziak beste erri-alde bat bakarrik dioa- kio aurretik. Ipar-Amerika. Sueziak 2.732 dolarko «renta» dauka. Esan degun bezela, Europa guztiko aundiena, aberastasun ortan.

Industri aldetik oso goian dabil, bai errian, Suezian bertan erabiltzen indar ta makinari buruz, bai kanpora saltzen dituan mozkinari begiratuaz ere. Ala, aberatsa izanik eta industri aldetik ainbestekoa ditekenera erriak, obe duala pentsatu du ainbesteko lanekin lurretik ateratzen ditun frutuak tropiko-aldeetik ekarri ta bereari, industriari gogoz ekin.

1947'KO ANTOLAKETA

Orain gauza zaarra iruditzen zaigu. Urte artan agindu zun Sueziko gobernuak bertako lurretatik atera bear zirala bear aina janari. Eman zizkien nekazariari prezioak altxatzeko baimenak eta ala nekazaritza-estruturak txit ondo jarri ziran, neurri berri ta onuratsu aiekin. Argibidez, nekazari bakoitzaren lurra- naiko aundia bear zun izan, inolaz ere ez 10-20 hektarea baino txikiagoa. Andik urte gutxietara, lur-neurri ori azi egin bear izan zuten, aberatsagoa gertatzen zalako. Kontuak ala zirela, amabost urte barru (1950-1965) nekazaritzan lan egin zuten gizonak erruz gutxitu ziran. Len 100'dik 17 zirenak, orduan, 100'dik 7 bakarrik gelditu ziran. Geroztik ere nekazariak gutxitu ziran. Gutxitu ta, jakina, asko aberastu gelditzen ziranak. Erri baten aberastasuna neurtzeko ezaubide ona izaten da au.

1966'KO ANTOLAKETA

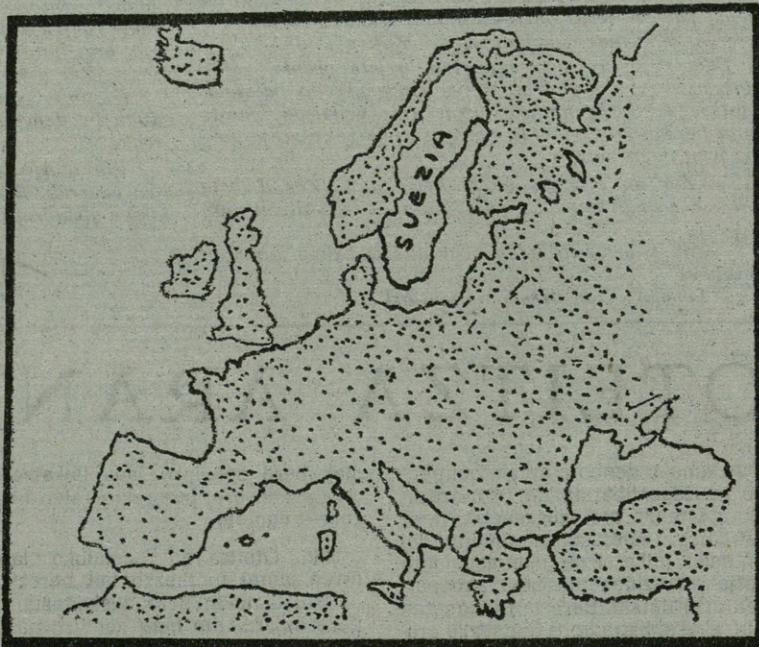
Europako Merkatu-Batuan sartu nai ortan beste aldaketak ere eginak ditu, batez ere errian sortzen

diran janariak merkeago jartzeko, garestiakoak bait dira beste Europako zeinbat errietakoak baino.

Eginkizun nagusi bat artu zuan bere gain: nekazariak oraindik gei-ago gutxitzea. Europako «Mansholt» legea agertu baino len, Suezian lege onek gerogo aginduko zuana, egiten asi ziran. Diotenez eta nai

Gobernuaren laguntza nabaitzen da baita nekazaritza-ikasketetan ere. An ikastaroak, an profesionalak, an lur-gaiak ondo erakutsiak.

Gero ta geiago, nekazari bakoitza bere lurretan azia bota baino len, frutua erosiko dion antolatzaileekin itzegina izaten da. Tajuzko era auri esker, banku ta diru-gizonek

dirutenez, 1980'garrenean, 100'dik bi edo iru gizon bakarrik izango dira nekazariak eta errian bear diran janarien 100'dik 80 bakarrik sortuko dituzte bertako lurretan.

Prezioak jexkiko badira berriz, nekazari-empresak aundiagoak eta obeto eratuak izan bearko dute. Ara: Mota bat baino geiagoko landareak dituen lurra famili batek bakarrik (langile batek edo biek) eragingo ditu. Len esan bezela, lursailaren neurriak ere aunditu egingo dituzte (50-100 hektarea). Eta orretaz gainera, lur-sail aundiagoak ere bearrezkoak ikusten dituzte, egaztiak azitzeko batez ere.

DIRUA NONDIK?

Aldaketa auek diru pila aundia eskatzen dute eta gobernuak ikusia dauka ez duala bere kontu baka- rrik dirua jarriko, aurreratuko; gei-egi litzake. Orduan zer? Banku ta diru-gizonek begi onakin ikusten dute nekazaritza-aldaketa au, diru asko atera ba ditekela lur-lanetan sartu ezker... Suezian! Orrera jotzen dute gobernuaren bide guztiak, baita lortu ere. Begira: salgai dauden lurretatik seitako bat diru-dun gizonak erosten dituzte, ez gobernuak, andik dirua gero ere ugari etxeratzen bait dute.

errazago aurreratzen dute beren dirua.

Azkeneko, ikusi ditzagun Sueziko gobernuak zer egiten dun, txeeta- sun batzuetan:

—Nekazarien erretiroa aurreratu, ondo ordainduaz gizon oieri, noski.

—Baserri-kanpora joan ta utsik gelditzen diran bai baserri, bai lur- rarak, erosi.

—Kanpotik datozeneri, langileeri, etxe berriak aurreratu, beren bizie- ra len bait len asi al dezaten. Au, bai nekazaritzan dabilzaneri, bai industriara jotzen duteneri.

—Leku berri batera iritxi diran familiari diru-laguntza eman.

—Profesio-ikasketa berriak egin bitartean, soldata ederra eman, ikas- ten ari diraneri.

Suezitar nekazariak eskola nugu- sietan, beren lanak aztertzen, beste nekazari-ekin artu-emanak izaten, ikasten dute.

Dana dala, gaurko egunean Sue- ziaz erakutsi ederrak ematen diz- kiola munduko erri guztieri, esan leike.

Erri aberatsa, zortzi miloi biztanle- ko erria... ez dira danak alakoak, egia esan. Baino ala ere, ikasbide ederra.

GOIZ

Arrantzale arazoak

Garrantzi aundiko erabakia

Aspaldi ontako zer esanak, Prantziko kostan egiten diran arrantza saiotetan, ez dira ixilik egon eta idatzi gabe egon bear diran kontu-ak. Guziok dakigun buruko miñak daude egunero gure artean, ba- tez, ere arrantzale-zale gerantzat. Prantziko kostak arrai kontuan, aberastasun aundiak dauka. Or daude, bai legatz, txipiroi, antxo, berdel, aingirak eta beste millaka arrai. Kostalde oietan, bertako arrantzale gutxi dira. Bate ere asi Burdeos-tik eta Donibane arte. Do- nibane ontako arrantzaleak, ezin dituzte begiz ongi ikusi, gure aldeko arrantzaleak. Itxasalde orrek izanik olako aberastasuna, nola gelditu gureak berta joan eta arrantzan egin gabe? Ordea, Prantziak, beste aberri guzietan bezela, bai ditu bere legeak. Lege oiek ematen diote kezka gure arrantzalei. Orain artean ordea, bi aberri auek, Espaina ta Frantzi, ongi konpontzen ziran, arturik aintzakotzat emengo arran- tzaleak; beren urre bizi diralako, ta orregaitik artzen zuten elka- rren erabakia; alegia lege bat jarri, atun karnata egiteko baimena, ur oietan antxo arrapatzeko. Igazko urtean, prantzesak asi ziran ga- lerazten eta aurtan gaiztoago daude gauzak.

Dakigunez, itxas ontzi batzuk lotu dituzte prantzesak. Getari-ko bost edo sei ontzi, ta Donosti-ko beste bat. Ontzi auek bakarrik, izan bai ziran, gaitzerdi zan. Bai da ere emen Donosti-ko beste ontzi txiki bat, kordan, angirentan zebillela eta barruan arrantza ederra zeukala, eldu beregana «GUARDA» eta kai edo portura eramane, da... kendu arrai guziak eta baita ere aparejuak. ¡Gizajoak! Kaira eldu ziranean, jakina, emengo itxas agintari- eman bear kontu, zer ger- tatu zitzaienten eta abar. Emengo agintariak... erantzun zioten... «ongi zekitela galerazia zegola alderdi oietan arrantzan egitea, ta, ia arek zer egingo zuan...».

Antxorik gabe, ez dago atunik, bere egunian ere antxorik ezpada, ez dago ogirik. Industriaren ondarena izango da nagusi. Itxas gizon oiek, guziak edo geienak gobernuak emandako diru laguntzakin egin dituzte itxas ontziak. Konpromiso latz oieri aurre eman bear zaio eta ordaindu txintxo % ainbeste. Nola ordainduko dute, baldin arrai-rik arrapatzen ez badute? Prantziko kostetan daude antxoak, onekin ge- ro atuna arrapatzeko. Gure agintariak, Madrikoak, Pariskoakin batu bear dute eta alegiñak egin gauzak ongi konpontzen.

EGUZKIZAR

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA
(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA»z (Servicio de Préstamos)
balla zaitzez

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Jakindean jarri zaitzez Donostia'ko gure
12 afizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumal erri- tik metro gutxira,
Ibal ertzean par- l- rriz,
etxe polt bat zure zal dago
euskal kutsu zoragarritz.
Arrai, barazki, aragi eder;
nal dan aukera janariz,
jatetxe au bein probatzen
[duna
lalster azaltzen da berriz.

RESTAURANTE TOMAS EIZMENDI

Curva de «Chiqui-ardi»
Tel. 86-13-90 ZUMAYA

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on ba-
[tek
eskeintzen dizu ostatu,
an dauden gauza zoragarriak
bixitatzaera prestatu.
Apain, dotorez, berdfilik ezta;
iñola ezin puskatu,
MUEBLE bearrez baldin ba-
[zera
INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkifia: 97580

LASARTE

“APOLO” ZOZKETA NAGUSIA

70.000 PEZETA SARITAN, ETA ZURE EROSKETA...

UTSEAN!!

Zozketa eta Eskribau aurrean.

Abuztuaren 15'garrenean

Entzun probintzikuok! Montaketa eta zure etxera eramatea eztegu.
kobratzen.

Erosi zure erredizak ORAIN...

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA

Moraza 3 ta 14'an - DONOSTIA'N

San Marcial, 12'an - IRUN'EN

ERREDIZA ERAKUSTEGI NAGUSIA

IGANDE TA JAI - EGUNETAN! etatik 7'etara irikia, Moraza, 3'an

D O N O S T I A

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne soila (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-galfia
- Gurifia
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

Gizarte berri bateruntz, legearen bidez?

Lenin exilioan zelarik San Petersburgo-ko hanitz langile joaten ziren, berakin mintzatzeraz konseilu hartzera. Beinola iritxitako zenbait langile parlamentarioen erreformetaz, estatuaren presuestuetaz zioten. Lenin burges istituzioengan fede haundirik ez zuela adierazten hala hitz egin zuen «Zertarako behar duzute zuek parlamentarioen erreforma. Zuek langileak zeraten ez dago parlamentoa zuentzat egina. Langilen alde zerbaitegin nahi ba duzute zoazte Rusiatik eta adierazi zazute zuen bizitzeko kondizioak beste langileek reboziora eratsi ditezkeen».

Askorentzat 1969-garrenean Leninen frase hau demagogia hutsa bezala ager ditek. Ba daudela gaur kanbora heltzeko zenbait «lege bide» adieraziko dute. Baina sinistu dezakegu demograzio burgesak antolatutako «bide legalen»?

Elezioetan, partizipazioan etab... fedeak euki behar dugu? Elezioetan bakoitzak nahi duena agertu dezakela esango digute herriek, langi-

leek, bere ordezkari egokienak autatu dezaketela. Baina edukazioaren eta informazioaren makina buru den klasearen eskuetan dago. Bestalde, komeni izango litzake historiari begikada bat ematea; 45 orduko aste-aldia edo bakazioetako eskubidea huelgaren bitartez lortu zituzten langileak, ez elezioetan edo parlamentuan.

Estatu burgesak, burgesiaren interesak gogoan eukiaz noski, zer den legearen baita eta zer den legeatik at esaten du.

Argi dago ba noraino iritxi ditek gizarte berri bat osatu nahi duena elezio partizipazio eta hunelako antolamenduetan finkatzen ba du bere borroka.

Behar ba da Marcuse ez da hauek izango baina heiekin kausitzen da frase huntan. «Derrigorrez kanbioak, reboziorak, burgesiaren geldiraztea dakar eta zoritxarrez burgesia ez da berez gelditzen».

ANTON SANTAMARIA

IRTENBIDERIK GABEKO AFRIKA

AMETS EDER BAT

Egungo Afrika-ren egoera ezin da azkenengo hogeitaz urte hauek aztertu gabe azaldu. 1950-60 urteetan Afrika-ren kontzientzia erabat aldatu zen. Askatasun-kanpakiak nun-nahi entzuten genituen eta kolonien zuzendaritza direktoa ukatzen hasia zen gaur zatituena dagoen kontinentea. Kontzientzi-hartze hau, garai haieko boikot, huelga eta sortu berriak ziren partidu-politikueta iragartzen zen. Gainera, herri batzuek harmetara jo zuten askatasuna lortu nahiean. Bi gerrate luze eta odoljario handienetakoak Argelia-ko (1954-62) eta Kenya-ko (1952-57) gerrateak izan ziren. Baina gerraterik gabeko herrietan ere burruka gogorra izan zuten.

Garaiko deklarazioak entzuten ba ditugu, kolonialistek ekintz rauek onartzen zituztela dirudi. Mac Millan-ek hunela zion: «Heldu da Afrika aldatuko duen haizea. Afrika-ren herri-kontzientzia kontinente guztian zabalduta da eta guk onartu egin behar dugu». Eta De Gaulle-k: «Afrika-k askatasuna eskatzen du eta guk ezin ditugu gure belarriak itxi». Hau dena 1960-garrenean, hau da, Argelia-ko gerratearen egoera larriean.

Eta askatasuna egia bihurtuko zelakoan geundenean, 1960-go askatasun-urtearen ondoren, 1964-garrenean O.U.A. sortu ondoren, huna hemen zelan Afrika-ren ametsak oinarriak gabeko ametsak ziren.

POLITIKU-EGOERA.

a. Kanpokoak sartzen ez badira, nolatan Afrika-ko oso egoera zaila duen.

- 1.—Nabioen arteko oinarriko batasun baten falta.
- 2.—Zuzendari-eza.
- 3.—Burokrata.

Zati hau izenpetu dudanean «kanpokoak sartzen ez diranean» esaten dut. Jakina, hiru arazo hauen oinarriak lehen kanpokoak desekindutakoan aurkitzen ditugu. Baina hurek kolonialistek egindako kaltea ikusten lagunduko digula uste dut.

Nazioak zelan batu tribuak batzen ez ba dira? Kolonialistek oso ongi ahalegindu ziren lehendik zetorren tribalismoa indartzen. Baina tribu bat indartsuegia zenean, tribu zatitzen saiatzen ziren. Hunela gertatu zen Bakongo tribuarekin eta egun Congo-Brazzaville, Congo-Kinshasa eta Angola-n sakabanatuak daude. Hurek beste arazo bat dakar: Nola sortu dira nazioak? «Zatitu eta irabazi» dio esatera zahar batek. Eta taktika hau jarraitu dute imperialistek. Batez ere Ingalaterra-k. Edo-ta herri asko osatzen dituen nazioak sortu. Nigeria-n dugu adibidea: hausak, yorubak eta iboak nazio berdinean «elkartuta» zeuden.

Zuzendarien arazoa ere oso larria da. Congo-k askatasuna lortu zuenean ez zegoen lurralde guztian lege-gizon eta sendagilerik. 90 % analfabetoak direnean, eta hau Afrika guztiko proportziona da, ezin gehiago eskatu.

Beste, Afrika da burokraten Amerika. Dahomey-ko presuestuetan 65 % burokrata jaten dute, eta 35 % bakarrik gelditzen zaio Dahomey-ri industria, irakaskintza eta beste maila guztietarako.

b.—Kanpokoak zerbaite «zuzentzeraz» sartzen diranean, zelan Afrika irtenbiderik gabe gelditzen dan.

Egun, Afrika-n koloniak ba direla ahaztu gabe ere, Afrika egoera post-kolonialista batean dagoela esan genezake. Baina imperialisten begiak —akzioak eta harmak— Afrika-n ipiniak daude. Hango minak, aberastasun eta dirutzak handiak dira alde batera uzteko. Eta askatasunaren salnehurria gaitzegia dirudi.

1963-64 urteak oso larriak izan ziren imperialistentzat. Herriak herriaren aurkako —imperialisten aldeko— bast gobernu desegindu behar izan zituan. O.U.A. sortu berria zen eta garaikoak dira baita ere ZAPU MPLA, FRELIMO, SAWABA, SWAPO askatasun-mugimenduak, gerrilla-taldeak. Nigeria-n miloi bat langileen huelga izan zen.

Baina bereala heldu zen imperialisten reazioa. Azzen urteetan izandako parakaidisten aferrak, intrigak eta zenbait hureko ekintzak izan ziren imperialisten erantzunak.

Egoera post-kolonialista hau infernu gorri bat bihurtu zen. Biafra-ren egoera da garbiena. Zelan utzi Biafra-ri Nigeriagandik askatzen? Hunen ondoreak beldurgarriak izanzen lirake. Imperialistentzat, noski. Eta ez da baitaiezpadako egoera bat, irtenbiderik gabeko baidirudienez beinepein.

EKONOMIKU-EGOERA

Goseak semeak dakartzela dirudi, hauek bai dira Afrika-ren ekonomiku-egoera zailenetakoak: Gosea eta demografia.

Hunetaz gainera, neazarien arazoa. Joan zen astean hunela zion Antxon Santamaria-k horri hunetan: «Teknika da nekazariarentzat opresioaren beste edozein harma bezala». Eta gaur Afrika-ko teknika ez dago nekazarien laguntzarako ipinia, opresioarako baizik. Afrika erabat nekazaria da eta mundu guztiko nekazari-tzetan sudarrotatuena. 80 % nekazari-tzatik bizi dira. Baina kolonialistek nekazari-tza hau esnatu eta erberritu egin behar eta baita eraberritu ere! Zelan? Lurrak afrikatarrei kendu eta monokultiboak ipiniaz. Eta gaurko burokrata —politikoak— nahiago dute at begiratu barneko arazoak zuzendu baino.

Egun Afrika-n iraultza egiten ari direnak nekazariak dira. FRELIMO-ko indar guztia nekazariengan dago eta Portugal-ek nekazari-tzari dio beldur. Besteak, hirietara joaten diranañ, galduta aurkitzen dira,

oihanean baino zapalduagoak bai daude. Hihietako gizonak, erabat diru-bilabidean sartuta daude.

Nyerere sozialistak hau garbi esaten du: «Bilabide-gizarte batean aberatsak direnak eta ez direnak uztelzen saiatzen da dirua».

KULTURA ALDERDIA

Munduan bi kultura-era daude praktikari begiratu: Kultura nagusiak eta kultura morroiak. Kultura nagusiak gizabidea, aurrerapena, dinamismoa dakar. Hitz batean benetako (?) kultura da. Beste kultura, morroiarena alegia, kuriositatea, filologoen ekinbeharra, museotako irudia, hau da, exotismoa. Eta ez dut uste euskaldunok bigarren zati huntatik oso at gaudenik.

Hunela, imperialistek kultura baten jabe diren bitartean, zapalduak kultura horren morroi dira. Guk ditugu beraiek ez dituzte gauza apartak eta kuriosak. Guk ditugu inun aurkitzen ez diren oitura batzuek. Guk hizkuntz zahar bat dugu. Gu gera turisten ikusgarri. Eta hau gaur arte oso explotatua izan da.

Hau bera gertatzen zaio Afrika-ri baina maila handiagoan. Eta hau hunela den bitartean, Afrika galduta dago. Han gertatzen diren gauza guztiak —Biafra-ko gerratea ere bai— kuriositatearekin begiratu ditugu, gauza arrigarri bat izanen balitz bezala. Afrika beste aparteko mundu bat bezala azaltzen digute. Gehiago ezagutzen dugu Ilargia Afrika baino.

«Hic sunt leones» zioten erromatarrek Afrika-z. Besterik ez. Eta haien jokaera —guk gaur arte egin dugun bezala— leoiak hiltzea izango da, besten kultura-erataz jotzea. Erataz diot. Baina konturatzen hasiak dira jokaera hau ikaragarriko alienazio bat dela.

Egoera hunetan razismoa sortzen da, baina razismoa ez da hor dagoen fenomeno izkutu bat, razismoa imperialismoa sortzen bai du. Beti izango da razismoa imperialistak eta zapalduak diren bitartean. Zapalketa amaituko balitz, razismoa ere amaitu egingen litzake, razismoa zapalketaren ondorena bait da. «Blues» musika-erak ez du sentidurik opresorek gabe.

Lehen kultura eta exotismoa bereizi ditut. Baina bereizte hau opresoreak egiten dute. Herri zapalduak beste bereizte bat egin behar du eta huntan dago egun Afrika: Kultura-lasai biraotu eta kultura-burrukalaria sortu. Afrika-k ezin du exotismoa onartu, Afrika-k burrukalari izan behar du.

Hunela dio Senghor-ek bere olerki batean:

«Prestatu ginan,
ez gera prestatuko;
ez gera batera ibiliko
jokoan».

Gure gizarteak oso gaizki azaldu digu Afrika-ren aurpegia baina ez da ez-jakinez izan, oso bestez baizik. Garbi esateko, kolonialista-talde guztiak razistak dira.

Zapalduak zapalduta dagoala arduratzen denean, igeskeria guztiak at utzi eta bereari eusten dio. Alde batera utzi duten, ausi eta biraotu duten bere izaerari eutsiko dio bere indar guztiekin. Eta, zalantzarik gabe, hau izango du bere lehenengo askatasun-pausoa.

NORA JO?

Gaurko Afrika-k oso etorkizun zaila dauka. Bi posibilitate ditu: Lehendabizi, linguista, erligioso eta tribuen bereiztasunak jarraituz Afrika mila bider zatitu edo-ta elkarte berri batzuek sortu, sendoak eta denetorkeizuna zuzentzen saiatuko liraken elkarteak. Baina nahikoa da Afrika-ren egoera pixka bat eza-gutzea, hau ezinezkoa dela aitortzeko zeren Afrika-k dituan zuzendari gehienak oso kalitate gutxiak dira.

Azkenik, hirugarren irtenbide bat gelditzen zaio Afrika-ri: Sozialista-erreboluzioa. Hurek garbitu eta aldatuko ditu oinarritik ingelesekin kapitalismo berriak eta ameriketarren imperialismoak sortutako estruktura. Baina hau gaurko utopi bat da. Ezinezko irtenbidea, herri-kontzientzi garbi bat lortzen ez duten artean. Herri-kontzientzia falta denean ezinezkoa da burruka.

Bitartean nazio imperialistek harmak igorriko dituzte Afrika-ra eta hango haizea biziatu.

Hunela, pakearen arazoak, gerratearen arazoak baino zailagoak direlakoan nago.

ANJEL LERTXUNDI

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK

BIRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AURRERALDEUNI'K ONENAK,
AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiñak
Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa, n - Zumalakarregi, 7'gn.

Baserraren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserril, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perla Joan
etorriak.

KULTURA BERRI BAT

Gaurko egunetan kultura berri bat sortzen ari da. Gure gurasoeri entzun besterik ez dago. Baina kultura aldaketa hau ez da guraso eta semeen artean beti sortzen dana, belaur batetik bestera gertatzen dan aldaketa. Zerbait gehiago ere ba da.

Greziarrek eta erromatarrek sortutako kultura barruan jaloak gera gu. Kultura hau ezta oraingoa, aspaldikoa da, eta mundua zibilizatzen saiatu da. Bere berezitasunak mundu guzian zabaltu ditu. Eta azbaltze honekin batera barne-hustutze bat etorri zaio. Kultura bakoitzak bere baloreak ditu eta balore hoiaren arauz jokatzeko dira kultura honen barruan bizi diranak. Kultura hontako gizonentzat balore hofek esanahi bat dute, «significado» bat, adiera-nahi bat.

Gaur egun gertatzen ari dana beraz, hau da: Okzidenteko kulturak sortu, osatu eta biziarazi dituan baloreak hutsak bihurtu dirala, esanahirik gabekoak, ez dutela ezer adierazten. Horregatik gaurko fizeonek alde batera uzten dituzte eta beste balore berri batzuen bila dabiltza. Balore berri batzuek sortuko dituzte gizarteak, edo aurkituko dituzte, eta kultura berri bat osatuko da. Gu oartzeko osatzen ari da egunero.

Kristautasunak ba du gertaera handi honekin zerikusirik. Okzidenteko kultura barruan babestua azaldu beti kristautasuna. Kultura honen baloreak kristautasuna dala bide sartu herri askoetan. Baina Okzidenteko kultura hau alde batera utzirik beste berri bat sortzen ari dan garaian, zer etorkizun du kristautasunak? Bai ahal-du batere etorkizunik? Kultura berriaren lehen zantzuak azaldu bezain laister kristautasunak atzera egin duala, aitortu beharra dago. Agiriko eta izeneko kristautasuna batez ere. Okzidenteko kulturaren eta kristautasunaren arteko loturak estuak ziran eta dira oraindik. Autsi ezinekoak ahal dira? Horrela ba da, Jainkoa hil da esan beharko dugu guk ere teologilari batzuekin batera. Auste-rakoan min handia emango dutenak, baina autsi ditezkenak ahal dira lotura hoiak? Orduan kristautasunak etorkizunik ba du. Ez orain arte bezala jarraitzeko, ez. Kristautasunak etorkizunik ba du, gukgeok erabaki behar dugu, kultura berri baten onatze lanean parte harturik, kultura berri horren barruan ere kristau izan ditekela munduari agertuaz.

JOSEBA ARREGI

Europako Gotzaien Symposium II-garrena

Suizako billerak : Apaizak burrukan

Asieratik aitortu beharra dago: Europako gotzaiak bere bigarren Symposium-erako benetan gai latz eta sakona aukeratu zuten. Zorigaitzez, ordea, asieratik esan beharra dago baita ere ezirela nahiko ausartak izan gauza askeneraño eramateko.

Krisis bizian dagoen apaizaren bizitza eta lana —itz batean esateko, apaiz-irudia— astertu nahi zuten ezkerro, gauzarik bidezkoena dirudi apaizen iritxiak entzun eta apaizekin batera lan egin zezatela. Eta orixe eskatu zuten, ain zuzen, Europa guzitik etorrita an bildu ziran apaizak. Ezta, ordea, horrelakorik gertatu. Uri berean eta egun beretan —ill hunen zazpitik amarrera— bi Billera izan dira: gotzaiak batetik eta apaizak bestetik.

BILLERA EZBERDIÑAK,
IRITXI EZBERDIÑAK

Chur, Suizako uri paketsua, burruka eta tensio biziaren testigu izan da. Berreun eta gehiago gotzaiak egindako Symposium hori ez-ezik, beste aibeste apaiz egindako billera bizirik ikusi ditu. Aien otoliz-billera paketsuen ondoren, aben liturji berri, ausarta eta biurriaren testigu berezia izan da. Apaizak egia esan (batzuk emazte eta guzti azaldu omen ziran... egia ote?) kompromisorik gabeko burruka billa ibilli ziran.

Bi taldeen konfrontoa, ordea, eziñezko gauza agertu zan. Eta ez bakarrik gotzaiak apaizei ateak itxi zizkietelako; baizik eta aien eta aben billerak bi etxe ezberdiñetan ez-ezik bi mundu ezberdiñetan ibilli ziralako.

Gotzaien billeretan teoloji-itzak entzun zitezken gehien bat. Aien iritxiz, gaur egun Eleizak batetik eta munduak bestetik ezagutzen ari diran aldaketa izugarrien erdi-erdian bizirik, apaiza ezta oso xiur sentitzen bere sinismenean. Bere lana ere hortik sufritu behar, noski.

Apaizen billeretan sozioloji-itzak entzun zitezken bereziki. Gaurko munduak eskatzen duanetik asten zan aien azterketa. Gotzaiak, eure irudiko, dogmakeri eta degekeria-

ren zuloan sarturik bizi dira. Mundutik urruti eta munduari ezer esan eziñean dagoen Eleiz baten Nagusiak dira. Era hortara ez omen dute inoiz ere apaizen krisi hori barrerendik ulertuko.

Apaizen azterketa, beraz, munduaren egoeratik asi da eta soziologi-alderdiak ikus ditu batez ere. Diotenez, Eleiza eta apaizak ez tira entzunak eta erantzunak izango mundu horren martzan egiaz eta serioski sartzen ez badira.

Mai gañera ekarri dituzten prolemak abek dira: apaiz deskledikatu bat sortu beharra; lanaren bidez eurak irabazitako soldataz bizi beharra; politika burrukan parte hartzeko askatasuna; exkondu ala ez apaiz bakoitzaren esku uztea... Abek eta era huntako prolemak astertu dituzte. Nolanahi ere, apaizen bizitzan egunero sortzen diran prolemak.

GERTA DIRENAK
ANALISIPLEAN

Billera horietan gerta eta esan direnak analisis sakon eta serio bat merezi dute. dudarik gabe. Gauz berri asko entzun baitira; eta beste aldetik uts batzuk ere nabarmendu baitira, bai apaizen bai gotzaien billeretan. Danak ez badira ere, nik ikusi ditudan batzuk eman nahi nituzke emen.

Ara zer ikusi dan:

—Europako apaiz berrizaleak elkarturik eure interesak salba, eure iritxiak azaldu eta eure abotsa entzun arazteko gertu dira. Sindikato itxurako zerbait, esan genezake, itz au eleizgizon askori oso atsegiña ez bada ere.

—Momentu huntan tensioa oso serioa egin da. Hans Küng teologo famatuak karta batean zion mezela:

“Krisisa gaur egun oso serioa dugu... Egizko dilema apaizen zati aundi batentzat auxa da: berritze bidean aurrera segi edo gotzaiekin edo ta gotzairik gabe, au da gotzaien aurka”.

—Gotzaien ideetan eta teologian ezta ausnartzen gaurko errealitatearen deiarik. Teoloji uts gehiegi entzun da aien itzetan. Teologia ez-diteke Errebelazioaren laboratoriorikoa analisis soilla izan. Entzun-erantzun prozesu bat nahitanahiezkoa da. Errebelazioa eta gu, errebelazioa eta gure mundua, gure errealitatearen elkar konfronto batetik sortu behar du teologia.

—Apaizen billeretan, berriz, teoretiko solasen mespretxu gehiegi nabari da. Egia da erabaki praktikoa behar direla gaur egun; solasez aspertu gerala. Ez ditugu, ordea, erabaki itxurik behar.

—Apaizak bestetik “bere prolemak” lotuegiak agertu dira. Paradoja badirudi ere, “bere” prolema horien soluzioa beste lekutik dator: sinismenaren aplikazio berri batetik, eleiza osoaren teoloji berri batetik eta batez ere kristau komunidadeetik. Apaiz-bizitzaren eraberritzea, kristau komunidadearen bizitza eta zeregiña ulertzeko era berri batetik dator. Komunidadearen irudiak apaizaren irudia kondizionatzen du.

Horregatik apaiz-irudi zaharrari agur egiten diogunean, ez ote diogu Eleizaren irudi zahar bateri ere agur egiten? Eleiz zabalaren, kristautasun ofizialaren eta kristau zibilizazioaren egunak ez ote ditugu agurtu behar?

MUXIKA

AZKOITI'KO INDUSTRI ALKARGUNTZA

AZAL-GAIN ZAPALAK
ZUZENTZEKO MAKIÑAK

GUZITARAKO
AGIN-GILTZAK

BURNI-URTZA
URDINABARRA

Industri Auzoan
Urrutizkiña 811772

AZKOITIA (Gipuzkoa)

"ALBERDI ANAIAK"

LANTEGIAK

TORLOJUGINTZA BEREZIA ESKEMA ERAKUSGARRIAKIN

Urrategi-ko Bidezabalean

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendari-tza saillean

ZUK AUERRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU.

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu.

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegui
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markiña
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasal San Pedro
Errenderi

Gasteiz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao

Azkoitia
Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

ECHABE

ETXABE' REN

Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 21

ZARAUTZ

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek oztuko du berela

ATE - OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTIA

ALDIZKARIAK

Jaunaren deia 27-28

Egunak dirala eskuratu nuen JAUNAREN DEIA aldizkariaren 27-28 zenbakia.

Azkenaldiko beste guziek bezala, honek ere txundituta utzi nau. Zergatik? Kategoria handia du. Ez dakit nik (edo zoritxarrez ondoegi dakit) nola ez dan zabalduagoa. Eta ezagutuagoa.

Zenbaki hau, ia osorik, Mezari eskeinia da. Lan batzuk apaizei eta elizkizunen atontzaileeri laguntzeko egokiak dira. Beharrezkoak gure Euskal Herrian euskerazko «materiala» falta zaigulako gauza guztietan. Eta erlijio galetan ere bai. Eskertzekoa da horregatik lan hau.

Ba dira zenbaki hontan beste lan batzuk saiakera gisa emandakoak. Lehengoari lotuta bai (kristau dialektika aberats hortan), baina gero bat gauzatzen eta kristaudi berri eta berri bati begira eginak, dudarik ez. Oso atsegin izan zaizkit idazlan hauek. Artikulu bakoitzak merezi luke azterketa sakon bat. Besterik gabe, artikulu hauek irakurbidean jartzen naute, ez euskeraz daudelako bakarrik. Gauzak garbi: ez horregatik batez ere, galak diralako hain interesgarriak baizik.

Zenbaki bikaina eskuetan dudak hauxe! Gaia eta hizkuntza ondo josten diranean, hara zer gauza ederra sortzen dan.

Euskerari buruz zer esango?

Euskera erreza, atsegina. Ona, hitz batean. Batasun-bidetik doana gehienbat, gainera, Arantzazun Euskaltzaindiak bildutako erabakiei jaramon leiala eginik.

Apaiak zer esanik ez, baina kristau landu guziek ere jaso behar lukete aldizkari hau beren etxeetan.

JAUNAREN DEIA eskuratu nahi duenak, eska beza zuzenbide hontara:

MARKOX AMUNDARAIN
BENEDITARRAK
LAZKAO.

JOAN MARI TORREALDAY

"TXERTOIA" ARGITALDARIA

Donosti-ko "Armerías" izeneko plazan Txertoia Argitaldaria bat jarri-berria du liburu biltoki bezela. Izugarritzko peza egin zan atzo, ori dala ta, ganbara ortan. Donosti ta ingurutako kultur-gizon asko eta asko izan ziran peza ortan.

Orixe-ren "Euskaldunak" liburu ederraren bigarren argitaldaztea egitera dijoaz Añamendi-tarrak. Edizio ontarako Antonio Valverde eztilariak amabost litografi egin ditu. Ta an ziran "Txertoia" Argitaldaria ganbara zabaltze egunean litografi auk. Valverde biotz-barnean daramakin arte bikainarekin eginak.

Bestaldetik, Antonio Valverde semeak, abots ederrarekin doñu polit batzuk abestu zitun, guzien gustagarri.

An ziran Oteiza, ta Zumeta, Arteche ta Pelay Orozco, Xabier Lete ta Laboa... ainbat eta ainbat euskal kultura-zaleak.

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti-ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki dteke merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

José Lizaso
Bar Landeta

Zer nai, artatik erruz ba-dezu edanetan da janetan, ostatu onen sona zabaldu zaigu alderdi danetan. Zure zai beti zabalik dago: ez da trabarik atetan, gorputza premiz dezun guzian sartu zaitea Landeta'n.

AZPEITI, LANDETA.
Urrutizkifia: 81-13-11

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

ERLOJU TA BITXITEGIA

Edoardo Choquetia

Geteria, 10 - Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

SALGAI DAGO TXILLARDEGI-REN «ELSA SCHEELLEN»

José Luis Alvarez Enparanza, «Txillardegia», lehenengo mailako idazlea dogu, ta orain, bere «Elsa Scheelen» nobelarekin, lehenengo saria irabazi dau.

Orain ordu bete, nobela hau irakurten amaitu dot. Gogorra, garratza, behin baiño gehiagotan nazkagarria. Baina irakurri behar doguna.

«Bihotzak opa duena sinisten dogu maizegi». (Elsa Scheelen, 53-garren horrialdea). Eta egia da. Nik ez dakit zergatik, baina gutariko bakoitza bizi da «bere munduan», eta uste dogu mundua, mundu guztia, holakoa dala. «El Caso» ta beste aldizkari sensazionalistak jakinarazten dauskuezan gertaerak, beste mundu batekoak dirala uste dogu. Gp, astegunetan, lanera goaz; pero, edo familian emazte ta seme-alabekin, eta adiskideekin ardandegi ta barrera. Igandeetan, goizean mezatara ta gero edo ondartzta edo mendira. Hau da bizitza normala. Millaka automobilak jaiegunetan ondartzarako bideetan, guztiak zorion itxuraz. Itxuraz, baina bai egiten?... «Gure aspertzea izkutatu: horra hor mundu huntan lortu nahi dan bakarra» (E. S., 118).

Baina munduan ez da bakarrik holako «jende normala» bizi. Kartzelan egon garanok, beste mundu hori aurrez aurre ikusi dogu. Zelako jende klasea preso komunen artean! Zelako nazka sarri askotan, euren hitz egitean!

Nork bultzatu dau jende hori holako bizitzara? Duda barik, jende asko sufritzen dago. Itxuak, mutuak. Bakardadean bizi diran zahar-rrak. Luzarorako geixo, espetxeratu eta erbesteratuak daukezan familiak. Lapurrak. Bizioak aldatz behera jaurtiak. Kiebran edo erdi kiebran dagozan komertzianta ta industrialak. Seme anormal bat dauken gurasoak. Gizonak abandonaturitako andra haurdunak. Diruaren faltaz bizi diran familiak.

Nork daki zer dan diruaz justu-justuan ibiltea? Nork daki familieren barruan tragedia bat eukitea zer dan? Nork daki negar egitea zer dan? Eta «negarrez ari danak egia din beti» (E. S., 131).

Ardandegiak bete, ondartzak gainezka, automobilak millaka. «Zerk biziarazten zaitu zu?». (E. S., 54). Eta gure ondoan, beste batzuk negar dagie. Eta gure ajolagabekeriak, gure egoismoak, euren tristura handi-agoa egiten dau.

Baina horren aparte, ba dago tristurako beste iturri bat: deseingana, zeozertan fedea galtzea.

Behin baiño gehiagotan pentsau dot ia komeni dan gure umeai Errege Magoetan sinistaztea, gero, aurrerago, euren itxaropena hondatutako, amets goxo batzuk guzur ziala esateko. «Egiaren argitan, ametszeko irudia desegiten hasi, elurra eguzkitan gesaltzen dan bezela» (E. S., 86). Eta hemen intelektual askoren tragedia, idealetan fedea, programetan sinistea, itxaropena, galduaz.

Txillardegia-ren nobelan, personaje bi dira nausi: Elsa Scheelen neskea ta Pierre Meunier abadea, apaiza.

Elsa, Lieja-ren ingurueta mina baten lan egiten eban aita baten alaba. Txikitandik, diruaren faltaz bizi izan ziran. Edertasunaz ornitua egoan eta gazte aberats batek beraganatu eban. Itxaropentsu joan zan berarekin: famili bat lortuko eban, seme-alabak eukiko ebezan, diru ugari.

Pierre Meunier apaiztegira, seminaria joan zan, fedez beterik. Gero, abade-langilea, minetan, eta marxista egin zan. Baina Eleizan eta marxismoan galdu eban fedea. Ez dau gero ezertan sinisten. «Garaitu behar zutenak, menperaturik eta mesprextaturik hiltzen dituk Kondairan» (E. S., 145).

Eta Pierre-k, aurrerago esan dogun legez, bakartadea nabaitzen dau, ta bere tristura handi-agoa egiten da. «Nik neuk ere, parre egin desateken guziak eta txirotasuna ezagutu ez duten guztiak, bihotzaren erditik madarikatzen dizkiat». (E. S., 145).

Biak egin ziran zorionbakoak, bakoitza bere aldetik. Baina gizonak zeozter maite behar dau, itxaropen bat lortu behar. Eta bien bideak puntu baten batu ziran.

Alkar ezagutu ziran Elsa ta Pierre, eta maitasun ezina batek jo ebezan. «Espero ez genuena gertatzen zaigu, eta espero genuena ez zaigu gertatzen. Hauxe da legea». (E. S., 174).

Trama garratz bat, Txillardegia-k bere maixutasunarekin aroanda, baiña ezin dogu ezer maite, lehenengo ezagutu barik; ezin dogu ezer soluzionatu lehenago jakin barik. Zelan maiteko dogu lagun urkoa, zelan bere problemak soluzionako, ez badoguz ezagututen? Ez da zuzena «ni ondo ta besteak or konpon» esatea. Eta gehiegitan hori egiten dogu. Uste dogu, jaiegunetan mezatara joatearekin dana egin da dagoala. Errosarioa erreza edo Caritas-eri hamar peseta emotearekin, gure eginbeharrak bete doguzala.

Zorionaren billa gabiltza, bakoitza bere aldetik. Ez doguz problemarik nahi, ta lagun urkoarengan arduratuteak, problemak, burukomikak dakarskue.

Egia, beti da garratza. Haugaitik da garratza «Elsa Scheelen». «Kondairan ez ditek sainduak irabazten; eta zuek, sainduak, garaitzeko esperantzaz duzute». (E. S., 147).

Hitz gogorak gizarte konformista hontan.

Lehenengo mailako liburua hau, euskal literaturan sortu diran artetik hoberenetarikoa. Euskera batuan datzia, zuzena dan legaz.

Eta izenpetu baino lehen, eskari bat, bai Txillardegia ta bai Kriselu argitaldaria: jarraitu dagiela, batek idazten ta besteak argitaratzen. Holako liburua behar doguz.

XABIER GEREÑO

Liburua: «Elsa Scheelen»
Argitaldaria: Kriselu
Egilea: Txillardegia
Saria: «Domingo Agirre-1968»
Inprenta: Graficas Elacuria — Buenos Aires, 13 — BILBAO-1
Eskariak: Begoña Arregi — Villa Eguzki Alde — ANDOAIN (GIPUZKOA).
Gabriel Arenti — Alcazar Toledo, 46, 2.º — BILBAO-12.

A R O Z E N A

(UR Taldekoa)

erriari eman bear, ama,
biotz-biotza.

Erakutsi ta irakatsi. Au egiten digu Arozena margolariak Donostiko Ayuntamentupean.

Ikusi. Ikasi. Utzi. Maitatu, landu, lagundu. Utzi, ta joan.

Oroimena; beste batzuekin artueman. Ikasitakoa irakatsi. Ikasitakoa, zer degu? Maitatutako zerbait, noski. Ortze daukagu. Ortze utzi degu. Gure arnasa ere erantsi diogu, uestez. Ezin erabat iges egin.

Ikasteko ere artuemanak izan bear ditugu. Batez ere ikasi nai genduanakin.

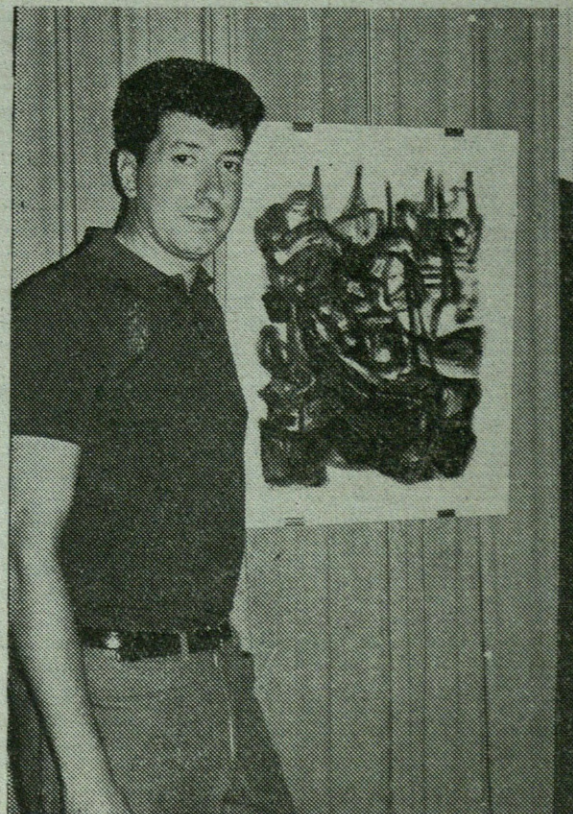
Ikasi degu zerbait. Nolabait, gurea degu. Ta gu ere bereak nolabait.

Arozenak, paisajeak edo margotu nai zituan gauzak, personak, bereak egin ditu nolabait.

Bañan berak ere alako bere arnas bat eman die.

Artu-emanak izan dituzte alkar.

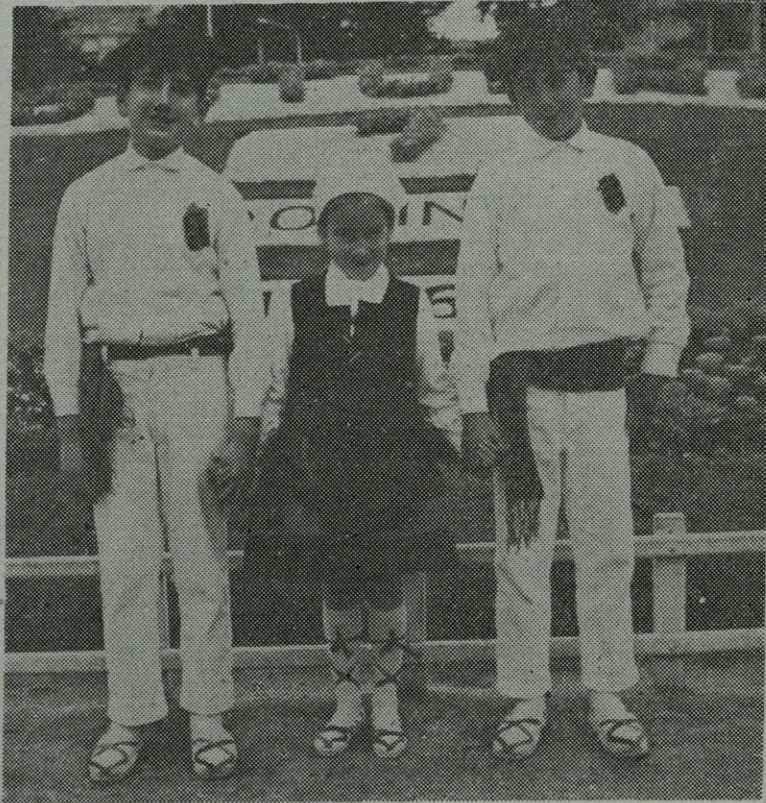
OTALORA

AMERIKETA'TIK

A R G E N T I N A

Argentinako Mar del Platatik dihoaz leerro auk, Donostiko «ZERUKO ARGIA»ri nere zorion agurrik beroena bialduaz. Zuen izparringia eskuratzen det noizian bein eta ura irakurtzen aldi goxo ta zoriontsuak igarotzen ditut. Euskotar erbestetatuak gogoan degu beti gure Euskalerria.

Argentinan eusko-etxe asko ditugu. Izugarritzko jai ederrak egiten dira, inguru ta urrutiko euskaldunak batuaz. Oraindik orain, emen Mar del Platiko «Denak Bat»ek bere 25 urteak jai aundiakin ospatu ditu. Meza nagusia lenbizi, dantzari talde ederrak, aundi ta txiki, emengo ta beste errietakoak. Itzaldi berezi ta sakonak. Zine bidez ikusi ditugu gure erriak. Baita txoraturik gelditu ere. Zoragarria benetan, kaleriz-kale, gaztedia dantza ta kantu, ikustea.

Azkenez «Denak-Bat» aundia izanik, ez zan lekuri ainbeste euskaldun eta lagun sartzeko. Or ikusi giñan ainbeste urtetan alkartu ez giñan erbestetatu asko, adiskide maite asko. Eta nik diotena: Zergatik ez egin leerro batzuk beti gogoan daukaten erriari? Gazte-gazte nintzala, orduko «Argia» ren arripedun nintzan. Orra orain, zartzaroan, «ZERUKO ARGIA» zein pozik irakurtzen detan.

Emen bialtzen dizkitzuet Markiegi-tar Polentzi-ren (Debako endorea izanaren) eta nere billobatxoan argazki bat; gure oitura ederren jarraitzaile. Gure lagun askoek gogoratuko gaitue, or azaltzen ba'dezute. Agurtzen zaitue.

MARKIEGI-REN GARATE-TAR MIREN-EK

SEIGARRREN EUSKAL JAIA ELKO'N

Oraintsu arte Boise zan izenik entzunena Ameriketa'ko euskaldunen artean. Baina azkenengo urte batzuetan Elko jarri da punteren. Gaur, Ameriketako euskaldunen goraberak Elko'tik jakingo dozuz ondoenik.

Nevada'ko basamortuan da Elko, 215 arrantxu ederrekin, ardi ta artzain ugariakin ta nunai zoazela, euskaldunak arkituko dituzu bazter guztietan. Eunek 15 dira euskalduna edo-ta euskaldun arrazakoak. Batzuek dinue-nez, geiago dira.

Euskera parra parra entzuten da, berton jaioko geienak ere euskera badakite edo-ta euskera ulertzen dute. Amerikano asko ere badira, euskeraz kontatzen daitenak, bat, bi, iru, lau, ta «zer moduz» ta olako.

Janari kontuan berriz, euskaldunen jatekoez ez da be kiderik. Lau jatekoez edo dagoz Elko'n euskaldun janaria ta euskaldunen antzera, mai aundian danak alkarregaz jarrita janaria ematen dabenak.

Gero, jakin nai badozue, kasinorik aundiema be euskaldun baten eskuetan dago. Emen Nevada'n jokutik bizi gara geienok. Kanpotarren diruagaz egiten dogu bizimodua. Urtean 24 milloi kanpotar etorten dira Nevada'ra. Nevada guztian milloi erdi lagun inguru bizi gara ta basamortua libre da artzeko.

Urre ta zilar meatzak ere Ameriketako onenak ditugu emen, baina nik oraindik ez dot urrerik ikusi ka-lean jaurtitu. Antzina, askok egin eben diru aundia, urrea topou zutelako. Artzainak ere bai banaka batzuek.

Len, orain eun urte inguru, xubero ta lapurditarrak izan ziran aintzindari Elko bueltan. Gaur, bizkaitarrak dagoz geiago. Baina naaste aundia da ta euskera ere alan itzegiten da, napar-bizkaitar-baxenabarre, irurak naaste. Arrigarria da Bizkaiko baserritarrak zein arin atxikitzen duten baxenabartarren euskera ta zein naaste ateratzen duten aste gutti barru. Ta laurtarrak ere berdin bizkaiko euskarakin.

Euskera batu nai duzutenok, etorri Elko'ra. Ta ikasi. Ta ikasi nola euskaldun utsak euskera naasten duen.

Uztailaren 5-6'n izan zan Elko'ko Euskaldunak emon eben Seigarren Jaia.

Elko Basque Club'koak eratuta egun eder bi pasatu genduzen. CLUB au 1959'n asi zan, 42 bazkidekin ta gaur Elko ta buelta guztiko euskaldun geianak dagoz barruan. Buru nor dala uste dozue? Amerikano bat, euskaldun emakumeagaz ezkondua. Bazkide izateko euskaldun odola edo-ta euskaldunagaz ezkondua izan bear da.

Elko'ko BASQUE FESTIVAL Nevada'ko jairik entzunena izango da ortxe ortxe. Euskaldunak toki guztietatik etortzen dira: Idaho, California, Utah, Colorado, Oregon, Wyoming... batzuek mila kilometro ta geiago egiten ditue.

Uztailaren 5'n, larunbatez, asi zan jaia Elko'ko kalerdian zear burdi mordo baten gainean euskaldun mutiko ta nexkatilla, dantzari, soinu-jotzaile, aizkolari ta abar. Txakur aundia bat ere bai, gerriko gorri ta txapelez jantzia.

Atsaldeko ordu bietan izan zan jaiaren zatirik ikusgarriena. Jendea txingurria lez.

Artzainak, euren menditar itxura ta ardi usainagaz. Axe zan txapel, gerriko ta koloreak!

Dantzariak ekin zioten leenik. Baditugu Elkon 81 dantzari aundi ta txippi. Amerikano lenbizi, ta, gero euskeraz Gernikako Arbola kantatu ziguten.

Gero, arrijasotzailleak, 250 librakoaikin. Lenengo Juan Bikandi, nabarritarra, 25 aldiz. Bigarren Juan Leniz, gizaburutarra, 8 aldiz. Geroago, 305 librakoaikin Bikandi berriz leen, 11 aldiz. Leniz bigarren, 5 aldiz.

Amerikano bat jun zan plaza erdira, berak be arria jaso bear zuela ta. Gerrikotan «ezkutatu» zutenean, obatu zion ta... besterik ez. Arrazoa gero jakin gendun: Bart ezkondua omen zan.

Ondoren, ardi arrapatzea, ta au Elko'n bakarrik egiten da. Artzainak dira emen nagusi ta gantxodun aga luze batez ardia ankatik arrapatu ta poste bateri zeinek arinago lotu, ori da kontua. Leen Alpentso Igoa, lesakarra ta bigarren Juan Luis Eguen, munitibartarra. J. Amorebieta irugarren.

Ondoren, txinga eroatea izan zan. Igaz lez lenbizi Joe Goikotxea, amotoarra. 104 librakoaikin burdin bana 977 oin eraman zituan. Bigarren Jess Lopategi, muxxikarra, 570 oin. Irugarren Tom Belaustegi, 500 oin, bertokoa.

Ondoren, artzain zakur batek lan sinist-ezinezkoak egin zituen.

Ta azkenez, lanik gogorrena, aizkolariena. Iru azaldu ziren, denak naparrak. Amabi anpor 55 ontzako. Lenbizi Azenxion Leiza, lesakarra, 36''15 minututan. Bigarren Esteban Zarratea, 37''15 minutu, ta irugarren Pedro Zubiria, lesakarra.

Bai euskaldun, ta bai amerikano, an ziren millaka lagun, denak txaloka eskuak apurtu bearrez. Telebixtako kamarak baziren bi, ta gotortzailleak iru-lau dozena.

Gabean, beatzitan, dantza jo-ta-ke, Boise'ko Jimmy Jausoro ta lagunak jotzaille.

Urrengo egunean, igandez, goizeko amarretan, paratxutistak abioitik salto egitea.

Amaketan, erriko parkean, Meza Santua, Nevada'ko gotzainak emana ta itzaldia euskeraz aita Jose Mallea'k, bertoko Elko'ko euskaldun apaizak.

Meza Ondoren bazkaria ta gero Ogi-Txapelketa. Au ere Ameriketako zera da, ta artzainak ekarten dituzte mendian egindako ogi biribil ederrak, ta onenari saria ematen yako. Lenen, Juan Luis Eguen munitibartarrak atara eban, ta bigarren Sebastian Olasagasti, lesakarra. Irugarren, onen anai Joxe'k.

Atsaldean, dantza soltea. Ta lenengo saria Mitch Moiola ta Denise Aguirre'ntzat izan zan. Bigarren Alpentso Igoa ta Estefania Yantzi.

Olantxe amaitu zan Seigarren Jaia. Aurton sekulo baino lagun geiago agertu zan ta Elko'n izena gora joango da segurki.

Emen ditugu ere, uda osorako estudioak egiten, or ezagunak diran batzuek; Jon Bilbao ta Bill Douglass. Baita bertze amerikano bat ere artzainen estudioak egiten. Elko'n orrez gain badugu Euskerazko programa be, bertoko radioan. Igandetan etorten da, ordu ta lauren luze. Jess Lopategi da izlari.

Emen ez dira amaitzen Elko'ko euskaldunen eginak. Badugu aurrelari famatua, Pedro Altube zeritzana, Ameriketako Cowboy Famatuaren artean sartua. Onatir aurrelari au gizaki luzea zalarik, Palo Alto zeritzaten. Elko'tik 80 kilometroa ezarri zuen beren arrantxua, inguruko arrantxurik aundiema. Oraindik an dago. Amalau artzainek egiten dute bertan lan.

Elko'tik denoi agurra, gizona illargira zan egunez.

ELKO'KO EUSKALDUNAK

NAPARROA

BAZTAN

SANTIOAK

Aurtengo Santiotan mundu bat yende bildu da Elizondo'n; bestak izan dute erreliste eta eguraldiak ere lagundu du.

Santio aintzineko igandean bertsolari besta eder bat izan ginuen eta hortan ari izanak dire; Uztapide, Xalbador, Mattin eta Lazkao-Txiki. Gure kobleriak arras ongi aritu ziren, erabili zituzten gaiak ere aski onak, bazuten nondik lotu eta bertsolariak atara zioten mamia. Gai hoiaren artean bagintuen. Senar-Emaztearenak; Aita-Semearrenak; Andregai-Senargaiarenak eta gehiago ere. Gure bertsolari maitagarriak ordu-terdiko aitaldi ederra eginik entzule guztiek atsegiñez bete zituzten. Yende aunitz "Iriarte" pilotalekuan eta denak kontent.

Santio egunean Meza Nausi ederra, eliza bete bete eta Elizondo'ko "Korala" abeslari. Meza erran ta ondoan, urteroko Mutil-Dantza herriko gazteak eta bertze zenbaitzuek ez ain gazteak ederki dantzatu zirelarik.

Arratsaldean "Iriarte" pilota-lekuan ikusgarri eder bat, Donostia'ko "Goizaldi" deitutako dantzariak aritu zitzaizkigun Euskal-Herriko dantza maitagarriak erakutsi zizkigutela. Yende aunitz bildu zen eta donostiarren lana gustagarria izan zen.

Igandea izan ginuen ain segur Santiotako egunik politena. Goizeko ameketako hemen ginuen Baigorri-ko Klika, beren soñu alegerakin Elizondo'ko karriketan barna itzulia eginez bazter guztiak arrotu zituztela.

Gero arratsaldean "Iriarte"n Euskal-herriko dantzarien Xapelgoa, fandango ta porrusalda zeñek obekia-go dantzatu. Zein-gehiagoka hontan

20 bikote ari izanak dire; sei nafartar, sei gipuzkoar eta zortzi bizkaitar, hoiaren artean borts bikote gaztetxoetakoak. Basarri jauna izan ginuen bestaren zuzendari eta soñulariak Maurizio ta Felix baztandard soñulari famatuak. Epai-maiko yaunak, bi nafartar, gipuzkoar bat eta bizkaitar bat. Holakoetan zall izaten da hoberena autatzen, dantzari guztiak onak baitira eta ezpaitu inork ere utsik egiten. Yuyariet lanik aski bazuten hoberenak berxten, baina beldurrik gabe erran dezakegu yaun hoiaren erabakia zuzena izandu zela. Badakigu Iruñe'ko norbaitek zerbait errana duela Juradoen kontra baina bere arrazoiak deus ezute balio, guk badakigu Epai-Maikoak zuzen yokatu zirela. Hemen agertuko dut euskaldantzetako gaitan aunitz dakien baten iritzia:

"Etzioten begiratu zein nungoa zanari, ez aundi edo txikia zanari ere. Bakoitzari berea eman zitzaion. Zuzentasuna eta justizia izan zan nagusi epai-maiean".

Juradoak auzia gisa hontan moldatu zuen:

Irabaztale ta Txapeldunak: Etxaburu-Bilbao. Ondarrutarrak. 3.500 peza eta zillarrezko edergailu.

Bigarrenak: Larrea-Albizu. Lezotarrak. 2.500 peza eta "Kopa".

Irugarrenak: Goya-Albizu. Lezotarrak. 2.000 peza eta "Kopa".

Laugarrenak: Kareaga - Arrate. Markinatarrak. 1.500 peza.

Bortzgarrenak: Xabier - Marine. Bilbotarrak. 1.350 peza.

Seigarrenak: Maritoren-Azkona. Baztandarrak. 1.250 peza. Lendabiziko nafartarren "Kopa" eta 1.000 peza lendabiziko baztandarrak zirelako.

Zazpigarrenak: Lasarte-Lertxundi. Ondarrukoak. 1.150 peza eta 300 peza gaztetxoan Sari berxienarenak.

Zortzigarrenak: Arantzamendi-Arauko. Ondarrutarrak. Gaztetxoetakoak ere. 1.000 peza eta 200 gehiago.

Bertze amabi bikoteak ere beren saritxo hartu zuten.

Yendea zoraturik egon zen eta zer txalo ta esku-zartak egin ote zituzten dantzarien ohoretan, izan ere ikusgarri zoragarria izandu zen.

Laugarren egunean eta astelena-ekin bestari akaballa eman zitzaion eta egun hortan ere ikusgarri ederrak izan gintuen. Goizean bizikleta lasterketa "Baztan-go Itzulia" txirindulari gazteendako. Bero aundia zagon eta txirindulariak etzuten "marka" aundirik egin baina halare lasterketa polita izandu zen.

Arratsaldean "Iriarte"n esku-huskako bi partida. Lendabizikoan ari zu ziren; Ezkurra ta Alegria naparrak, Iribar ta Ituarte gipuzkoarren kontra. Partida pilota adoste aunitz egin zituztela, azkena amekagarren tantoan. Gero naparrek aintzinaldia harturik garaipena ardietsu arte beren kontrarioak amazpigarren tantoan utzirik 22-17. Ezkurra Alegria irabaztale.

Bigarren partida lendabiziko mallakoen artean, Erreteki ta Soroa alde batetik eta Gartzia Ariño ta Lajos bertetik. Gudukaldi hau erro errotik arras atakatua. Lenizien Ariño'k eta Lajos'ek aintzinaldia harturik partida beren alde 8-1 paratu zuten, baina gero hoiaren indarrak ttipitu ziren dudik gabe eta bertzeak berriz indartu eta orduan amabigarren punduan adostu ziren 12-12. Soroa "zaharra" sasoñean dago eta Erretegi ere piztu da. Gero izanen dituzte adosteak amabortzgarrenean eta amaseigarrenean eta azkenean Erretegi'k eta Soroa'k garaipena erdietsi 22-18. Partida ederra eta trabesak ere aunitz, sosa bazabilen, "Iriarte" frontoia leporao yendez, guttitan ikusi izanen dugu gure plaza ainbertze yendeekin.

Aurtengo bestak denen gogokoak izan dire, plazako soñuak ere bazuten erreliste "Orquesta Alaska" alde batetik eta Maurizio ta Felix bertetik gazteria ederki dantzaziti dute eta erran beharrik eztago aurtan ere mutil-dantza ederrak egin ditugula.

M. IZETA

GIPUZKOA

ORENDAIN

1969-KO URTE JAIK

DAGONILLA 15

Goizean Goizean-goiz Txistularik

10''1/2 etan Meza Nagusia

12''etan pelota jokua

Arratsaldean

6''etan Aizkora sariketa

Ondoren Abeslariak:

Pasaiko Erlak eta

Azpeitiko Deabru

Ondoren dantzakizunak. Orkestina bidez

11 etatik 2''eta Gau-jai.

DAGONILLA 16

Goizean:

Txistularik

eta

Une Jolasketak

Arratsaldean:

6''etan erriarentzako jokua: pelota, apostu, ta abar.

Ondoren Dantzakizunak Orkestina bidez 11 etatik 2''eta Gau-jai.

DAGONILLA 17

Goizean:

Txistularik

10''1/2 etan Erri Meza

12''etan Bersolariak

2''etan Gazten bazkaria

Arratsaldean

6''etan Soca-Muturra

Ondoren Dantzakizunak Orkestina bidez

11 etatik 2''eta Gau-jai.

Oarra:

Etorri nai dutenak autobusez egin dezakete. Auek 5''tan Tolosatik aterako dira.

ZUMAILA

NERE AGURRA

Amar urte iraun ondoren Donostiko «LA VOZ DE ESPAÑA» izeneko izparrangian idazten gure erriko berriak, emen nauzue gaurtik aurrera izan artean, berri eta kritika oiek euskeraz emateko asmotan. Benetan lotsagarriak ni botatzeko izendatutako izparrangi ortatik, erabili diran presoak.

Jakiña, askori, eta batez ere norbaiteri miñ ematen zaionean, lana egiten oitauk gaude ao ori ixildu edo aldan guzia eragozpenetan mende-tzeko. Mingarriagoa nere eztabaita onetan, eta betiko ixiltzea iritxi duten jaun oiek Jaunaren eta gizonaren serbitzurako eskeñiak egukitzeak bere biziak.

Ala oituta gaude. Berri emalle edo «periodista» batek egi garratz bat edo asko esaten dituanian, nun nai eta beti sortzen zaizko etsaiak. Aleginduko dira ixiltzen ao ari, askotan bertaroko gezurrak ibilliko badira ere. Nik —eta ez dezala inork artu arrokeri bezela—, uste det gizon bezela jokatu detala amar urte auetan. Goratzen goratu bear esan detanian, eta bil-durrik gabe itxusitzen eta aurka egiten gertatzen diran itxurik gabeko gauz batzuek. Gauza laga dezagun gelditu dan bezela, urrun gorroto, eta segi dezagun bakoitzak bere mallan, gure Zumai maite onen alde lanean.

Ez dezala inork itxaropenik izan txoko ontan jaiotzak, eskontzak, prozezioak, eta beste olako garrantzi gabeko berriak azalduko diranik. Denbora galtzea dala beti irudi izan zait gauz aukerik gabeko, errian milla problema dauden bitartean: ura dala, ikasketak dirala, gure indartzetako zikiñak, egu-nero kanpora joan izan bearrian arkitzen diran 300 zumaiarrak, eta abar.

Ez nago oso oitua gure ikuntz maitagarri ontan idazten. Nik erabili-tzen detana da, zumalarrona. Uste det barkatuko nazuela asieran eukiko dituan anka sarteak. Baña badakizute, beti prest egongo naizela garran-tziko gaiak erabiltzeko orri auetan. Zuen iritzia eta laguntzen zai gelditzen naiz. Datorren aste arte.

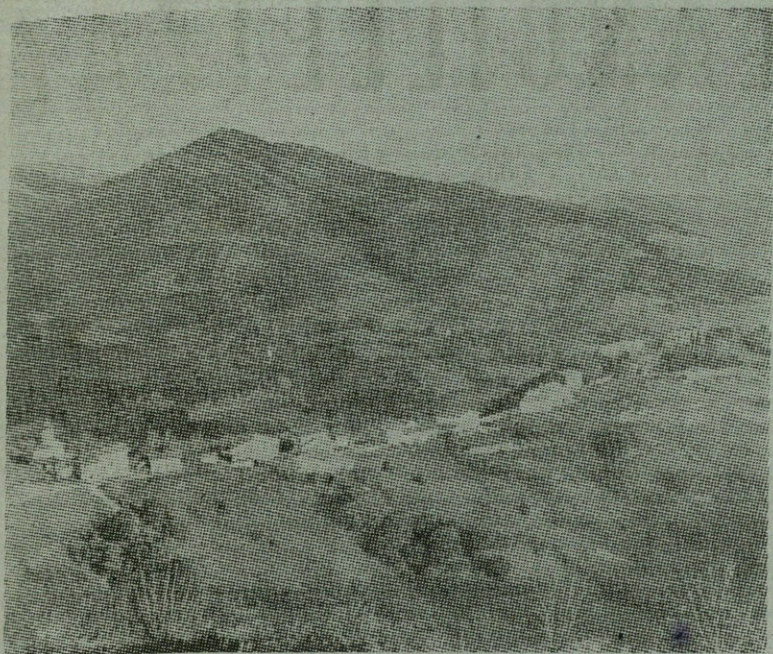
AIZPURA

GEREDIAGA-KO 12 HARRI ETA HERRIETATIK

G A R A I

• DURANGO ALDEKO IKUSPEGIA

Garagarilaren 25 ean, herri txiki polit onetan, GEREDIAGA Alkarteak eratuta, benetako euskal jaia ederra egin da.

Goizean hamarrak alderako asi zan jendea batzen. Berebilla, millatik gora ziran bertan tolostu ziranak. Ango etorri beharrak, ez zeukan amairik.

Meza nagusia, Otxandiko taldeak abestu eban eta egia esan, benetan ondo abestu be. Meza ondoren Eliza batetik bestera, dantzari taldeak euren ikurrin ederrekin —zaharrak batzuek, barriak besteak— erreskadan. A bai zala ikusizun ederra, ahaztu ezinekoa.

Jarraian, dantzari talde guztiak, pelota lekuan batu ziran, aurrez izentatutako dantzak egiteko. Lehenengo eginaldian parte artu eben gaxtetxoek taldeak onek dira: Gerediaga-Matiena-ko «12 Harri»; Arriandiko «Azkorpe»; Arriandiko «Lagun-Onak»; Axpe-ko «Axpe»; Berri-ko «Izarrak»; Elorrio-ko «Betsaide»; Izurtza-ko «Mendigan»; Mañari-ko «Mañaria»; Oromiño-ko «Udabarri»; Durango-ko «Txoritxu Alai» eta Iyoretako «San Migel». Danak batera BANANGO eta TXOTXONGILLOA egiñaz.

Onen ondoren, ezpatadantzari nagusiak, dantza oneik egin eban: BINANGO, Izurtza, Arrazola eta Oromiño-koak.

LAUNANGO, Mallabia, Zaldibar eta Mañari-koak.

EZPATA NAGUSIAK, Berriz, Arriandiko eta Garai-koak. Eta danak batera, ZORTZIANGO eta EZPATA TXIKIAK.

Jendeak gogoz txalotu zituan,

LEZO

DEIA

Lezo'ko jaietan, Beste urtetan bezela, ZERUKO ARGIA'n artikulo batzuk atera nahi ditugu eta, baita ere, anuntzioak bildu. Orain arte, festetan atera diren artikuloak persona berezi batzuenak besterik ez dira izan. Aurten, kolaboradore berriak nahi ditugu, berri zaleak guralako, eta gazteak ahal balitz.

Lerro hauetatik, ba, lezotar euskaldun guziori dei bat egiten dizutegu; artikuloren bat idatzi ala anuntzioak bildu nahi dituzuenok, Pedro Mari Garbizu'rekin, hil honen hamaseiko, arratsaldeko sei-etan eta Ikastolan egon zaitezten, gauzak organizatu, lehen bai lehen eta ahal dan hoberen egiteko.

K. GARBIZU

ZUMARRAGA

GURASO KEZKAK

Egun batean, gure oitura onak, eta ama Euskera'ri zor zaien maitasun miñak zirikatutik, Txori zauritua, jo degu ZERUKO ARGIA'ko atea, unetxo baten eske, egun ortatik gaurdano, gure motztasunean alegindu gera, gure asmoa betetzen. Erri berriketalarri baten zer egiña da, erriko berriak argi ta garbi agertzea. Langintza onek, ba-du bere koska. Irakurle guztien iritziak betetzeak ba-du here kezka.

dantza bakoitzean amaiheran, da batez be, «Ikurrin dantza» eta «Zortziangoa» egin zituenean.

Goizeko jaialdia amaitzeko, talde guztiak omenaldia ezkefi eutsen herriko zazpi dantzari zaharrei, 70 urte betetakoari, txapel bat eskeiniñaz Solabizkar baserriko Felix Etxeita-ri. Besteak ziran:

Aldatzako, Juan Totorikaguena; Marzaguena-ko Felipe Marzaguena; Elexabarriko, H. Sarrigoitia; Ayarzagaiti-ko, Zipriano Ormazabal; Etxezuri-ko, Balentin Gorrotxategi. Omenaldi merezia.

Arratsalde-ko 7'etan, Durango Merindadeko Erregien Aurresku Txapelketa egin zan. Garai-ko plaza, egun orretan txikiegia zan, ainbeste jenderentzako. Urrerorako, gogoan euki beharko, leku zabala goa aukeratzeko. Sabin Egiguren jaso zan txapeldun.

26 eta 27-an be, jai politikak egin ziran: Ezpatadantzariak; «ezkonduen - aureskuak»; ume-jolasak; KANTARI GAZTEEN abesti saioa; Soka'tira, Garai ta Mañari-tarren artean; abesti barriak, EPETARGI, LAGUNAK eta OTXANDIOTARRAK abestuta.

Egoki dala uste dogu, Garai-ko Udal-Batzordeari zorionak emotea, egitarau dotorea eta ekintza jatorrak eratu dituelako. Batez be izkuntza bitara argitaratu ta euskera aurren dala. Noiz ikusiko ote doguz beste Durango aldeko herriak olako ardureakin egitarauak idazten? Santiago-Santa Ana jai ederrak benetan, euskal giro oso osoan ospatuak.

LASUEN

Asmo berriturik eta gure zentzuen jabe, eta Giberminik gabe, agertu nai degu gure erri gizar-artearen nabarmen izan gaitz zeken bat.

Gure ikusleku ontatik, ikusten degu gure erria, NAGIKERIA, pisti beltzaren babesean. Gizona, gizar-terako sortua da, bere egitekoetarako gizarte bearra-du, biak arkitzen dira ezkonduak. Gure txoko laztan ontan gizarte arazoak baztertuak ikusten ditugu, Esate baterako; Ura, Ikastolak, Etxegintza = gure erri-kultura, izkuntza ta abar, gizar-terako kultura, auzo-lan da.

Biotz aundiz onritutako gizon batzuek, artzen badute beren gain auzo lan auetako baten zama, ez da, egokia arandegi, edo beste josta lekuetan iseka ta barre egitea, zama artu dutenen bizkarretik, egokia da aldan ondoen laguntzea gizar-teraren onerako, au egiten ez duenak bere barru aula agertzen-du.

GAZTEDIA

Zer esango degu gure gaztediari buruz, gure ikusleku eder ontatik ikusten degu, udazkeneko zugaiz orri idorra aizeak alde batetik bestera, kirolak eta jostaketa amets nagusi. Badakigu Elizaren egapean babesten diren elkarte zuzendariak, alegintzen dirala Kultura'ri buruz batzarre zuzendu naian, baña gure gizar-ter, jakintsuak! laguntzen ditu ostopoak bidean jarriaz.

AZKARRAGA

O N D A R R U

1969'KO ANDRAMARIAK

Oteiza, Irundar ertilar ospatsua, Buenos Aires'en ibilli zan, artista askoren antzera arlote, laguntasun barik, esku utsik...

Bere ibillera orretako garraztasunak sarri agertu izan ditu.

Sasoi aretan, Buenos Aires'ko Zeramikako Ikastetxe Nagusiko maixu lez, ondarrutar bat egoan, Bikandi ondarrutar jatorra. Nai ta beragaz minduta egon, beste askoren artean berak be eskurik luzatu ez eutsalako bere estutasun eta zoritxarrean, Oteizak ez eutsan bere maitasunik ukatu eta bere nortasunik kendu.

Bikandi, diño berak, bertsolari andi baten tajuzkoa da; berez urtetan dautso berari bizitasun berebizikoa daben erri jakintzaren garrak.

Beragaitik itz egiten dabenean, Milton'en esakera au dakar gogora: «Milloika gizon igaroten dira lurretik, mundutik, ikusi ta ezagutu be egin barik.

Ondarrutarrentzat, gaur-gaurkoz, esakera egokia.

Denporen denporetan, ondarrutarrak ainbat ekintza andietan ibilli ziranik ezin lei ukatu. Liburu zaarrak ikustea besterik ez dago, orregaz konturatzeko. Bear ba da gure izatez arloteegi garealako, gauzarik andi ta txalagarrienak berez egin izan doguz, zarata barik, txalorik eta osperik billatu barik. Nai ta ezko ziralako askotan, eta bestetan, etorkizunaren bearrez, egitera indartuta egozalkuan, bizitzan sarri gertaten dan lez, egin zituene gure antxiñakoak ainbat gauza andi.

Origaitik, euren ekintzak eta euren bizikera ez doguz, batzuk lez, kanposantuko illobi ederretan idatzita laga, edo arrizko oroigarrietan betiko itxuratuta ipiñi. Gizonen ekintza orde, bat edo bestearen oroigarri orde, gure erri onen nortasunean, erriaren izakera ber bertan sartuta gelditu dira, gure erri au zer izan zan eta bere semeak zelakoan ziran, erriaren izate ta kutsuan, berezitasun bat lez, erakutsiz.

Ondarruk, bat edo besteren izen barik, erri lez zabaldu eban istoriaren barruan bere tokia, sermoirik egin ez eban prailleak Kristoren berbaleku bizi-bizia ipiñi eban lez, itzik egin barik.

Ori be Ondarrun gertatu zan.

BIZKAI

ARANTZAZU

GOGATSU TA ALAIA BAZARA,
ZATOZ ERRI ONTARA

Udaldiak zirikatuten gaituanean, zar eta gazte, guztiok bizkortuten gara bakoitza beraren neurrian, gure au lako erririk, baña, ete-dago beste bat lurraren azalean? Gure eritarrakaz bat eginda bizi gura dauan, jaurti begiz kopet eta aginako min, biotz-makaltasun ta urdallako gaxoa zulora.

Iru egun dantzan, jan ta edan, eta izerdi patsetan emon ondoren san Pedro'ren izenean, etxeratu-ko astirik barik, beste iru jai-egun eratu, ta Gorbea'n izan da praka gonadun gaztedia zuku ta erregosi gozoen leiaketa egiten. Neska-mu-

D E B A

Aita San Iñazio egunean bere lenengo Meze eman zuan ogeta-bosgarren urtea ospatu zuan gure elisa, ederrean bertoko seme maita dan Aita Lukas Iruretagoiena pranzikotarrak.

Berekin baterako Meza eman zuten beste lau apaiz erriko seme maitaek baita: Aita Albizu anai bi pranzikotarrak; aita Iñaki Berezi-bar josulagunak, eta Amutxastegi apaiz jaunak.

Itzaldia Aita Garmendia pranzikotar izlari bikañak egin zuan; eta apaiz izatearen bearkunak zenbaterio diran latz, argi asko azaldu zigun. Izan ere Aita Lukas'ek urte mordoan mixiolari emanak ditu, eta esan bearrak ez degu urte gogorrak jasan bearra izan duanez, guda ta erreboluzio artean; bizikera latzaren nekea zenbaterioñakoa ondo daki.

Baña Jaungoikoagatik egiten dan guziak bizitz ontan ere bere saria du, ta Aita Lukas-ek orain euskal-errira biurtu danean, bere jainkosko gozamen sari izango du.

Meza ederra izan zan; ederki abestua, ta erritarrok ain jai-aldi ederrez portuak gelditu giñan.

Zorionak zuri Aita Lukas, zorionak baita zure amatxori, Zu urrutian ziñan bitartean, eta aitako guda ta naspillak jasan bear zenduenean larri nabaituko zan bein baño geiagotan; orain ordea, bere zuganako maitasunean, egun orretan zoriontsu izango gozan apaizaren ama izateak berekin duan poz berezi orrekin.

Zorionak baita anai-arreba ta sendi guziari.

ANTZIÑAKO

Antxiñatik, XVI garren gizalditik, ba egoan Ondarrun Liman il zan bere seme Domingo Garrok lagataka dirutza eder bat. Ainbat gauzatarako. Prailleak ekarteko, ikasleak Salamancara bialtzeko, neskatillak zaintzeko, beartsuak errukiz jasoteko, eta abar. Ondarruk, egia esan, ez eban jakin dirutza orregaz baliotzen.

Bear bada orko ondorenez, Durangoko Agustindar prailleak artu eben Ondarrun, garizumako lau domeketan, sermoiak egiteko ardura.

1.805 garren urtean aize nastauak ebizan.

Erriko liburutetan ikusten danez, Ayuntamentuak beartu nai izan zituen praille orreik sermoiak egiten etortera, euren ardura beteaz. Baña Durangotik jakin eragin eben, sermolariari liburu eta paper guztiak ostu egin eutsezala eta etorri bear eban prailleak ez ekiala sermorik ta origaitik ezin zeinkeala etorri. Garai aretan Durangoko nagusi Aita B. Bizkarra zan eta Mañarin bizi zan.

Ondarru ezagutzen dogunentzat, lengoen odola dogulako, ezin ukatu emengo zer esan eta algarak mote-lak izango etziranik.

Oiturea da jaietako liburu eta programaetan, erriko seme andikien batzuen egitada eta nortasuna gogortzea.

Guk ez dogu aitzakitatz ipiñiko, praillearen antzera, liburutik ez dogula ta ez dakigula ortaz ezer.

Garbi esanda, ez dogu iñor aitatu nai, jaiet errikotasun zabal zabal bat emotearean, jaiak dan danonak izan ber diralako, bai len, bai gaur eta era berean urrengotan.

Erriko jaiak errikoitasuna biztu bear dabe, ondarrutar izatea esnatu ta berotu, eta bat edo besterenak barik, Ondarru guztiarenak lez ospatu eta igaro bear dira. Andra Maritako jaiak Ondarru erri osuaren jai izan bear dabe.

Milton'en len aitaturako esakera barritzatu eta itxuraturaz esan daigun: Jaietan, gure erriko jaietan, iñor ez garealakoan, bat edo beste ikusi, ezagutu edo goratzen alegindu bearrean, bete betearen gure Ondarru goratzen eta ondarrutar izatea agertzen alegindu gaitetzala.

Andra-Maritan, Ondarru goratuz, jai zoriontsuak guztioi.

til guztien ganetik J. Bilbao jai zan txapeldun, eta goraipearen ondoren deia izan dau Donosti'ko ostatu ospetsuenetik sukaldako buru izateko. Zorionak J. Bilbao.

Gaztedia mendian zan arte etxe-koandreak etziran lo egon untxi edo konejuai, ollasko ta katuai ayotzagaz lepea ebagi ta narrua kentzen, gaztedia erriratu bazen azkar Erri-ja'rako bidean jartzeko, ta alantxe egin bere.

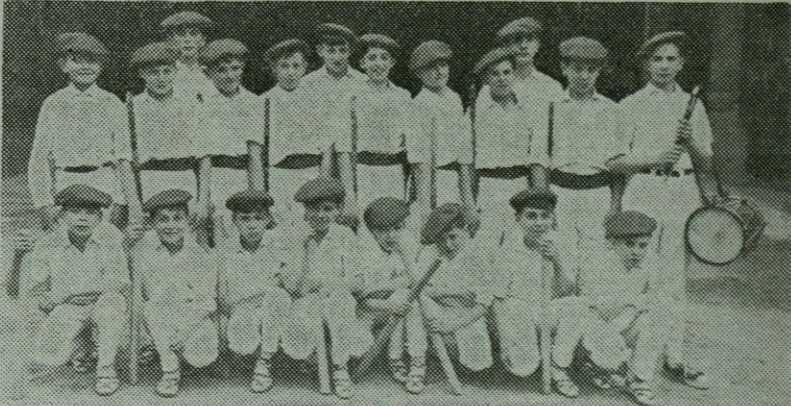
Mendi-zale gazteak bakez etxeratu ziranerako, an joazan ama gazteak eta amama urtetsuak erria atzean itxirik Errija'ra begira, marroskin, panderoak eskuetan, Eazio sorgindun auspoagaz, eta erri onetako semetzat eginda dogun Modesto gazte alaia beraren Gipuzkoa'tik eta beste zeregine barik, txangora etorri zana, eta txistuaren txistuz odei baltzak uxatu ta zerulurra bizkortuten dakiana.

Ipuñi eta zeresanak eztabe izango eriotzarik, beste gauza ta izakiak azken-malla izaten dabe eta an ilten dira. Gure Errija-eguna be amaitu zan, baña zelaiune, eleizaurre, bai-ta lekaimen etxeen baten be, dantzaketa ederrik asko egin ondoren. Oiturari jarraituz Urkiola'n be izan ziran, Bizkai'ko itxasertza ikusteko eguna izentatuta dabe, eta, Donosti ta Tolosa'rako eguna lodituten diñardue.

Bizikera samurra ta gozoa egiten dala Arratia'ko Arantzazun? Lanerako egun eta orduetan zirt eta zart egiten dakie emen; eta jaiak jai egiten. Iñongo eskuzabalik ez dator iñondik txori erreak egora emotera. Egunerako ogia izerdiz irabazten da emen; beraz, ez dogu ba «iñongo» «iñori» eskerrik emonbearririk.

A. LANDAJUELA

B A L M A S E D A

APAIZGAI DANTZARIAK

Gure erri ontako Karetianotar Apaiztegia bi dantzari talde ditugu gaur egun. Eta ori orain urte bete asi giñala...! Egun gauza pozgarri batek biotz-ukitzen gaitu: kletarianotarren apaiztegi ontan apaizgaiak euskaltasunean, jatorritasunean ezitzen ari dirala ikusteak, alegia.

Leen ez zan olakorik. Orain, ordea, ez euskal-kultura bakarrik, baita euskera ta euskal-folklore ere erakusten zaie. Liturjian ere euskera al dan geiena erabiltzen dute. Eta ori dana euskaldunak euskaldunki jokatu bear degulako. Apaizgaiak erriaren sustraia ezagutu eta mamitubear dituztelako.

Ori dana dala-ta, bi dantzari talde jarri dira Balmaseda-ko Kletarianotar Apaiztegia. Eta a ze pozik eta alaiki jarduten diran egunero dantza-saioak ikasten eta edertzen!

JESUS MARI ALDAY

ERANDIO

Joan dan urtean, ZERUKO ARGIA-n zabaldu zan legez, euskaldun berbena bat egin zan San Agustino jaietan. Orduan esan genduan zelako arrera ona euki eban berbena honek, alde guztietatik exito handi bat lortuaz.

Aurten, eta hori kontuan hartuta, hiru euskaldun berbena egingo dira Erandio-n, holan:

Dagonillaren (agoztu) 24-ean OI-NARRIAK orkestarekin.

Dagonillaren 28-an DAIKIRIS orkestarekin.

Dagonillaren 30-ean, NAIKARI orkestarekin.

Hiru egunetan, berbenak hasido dira gabeko 10 t'erdietan. Erandio-ko plaza nagusian.

BERNA

Jendeaz gainezka ospatu zan Dagonillaren (agoztu) 3-an euskaldun abeslarien jaialdia.

Abeslariak izan ziran Ana Tere Bengoetxea bermeotarra, Epertargiak (Orobio-koak), Ibañak (Euba-koak), Bittor Egurrola, Ameslariak eta Benito Lertxundi.

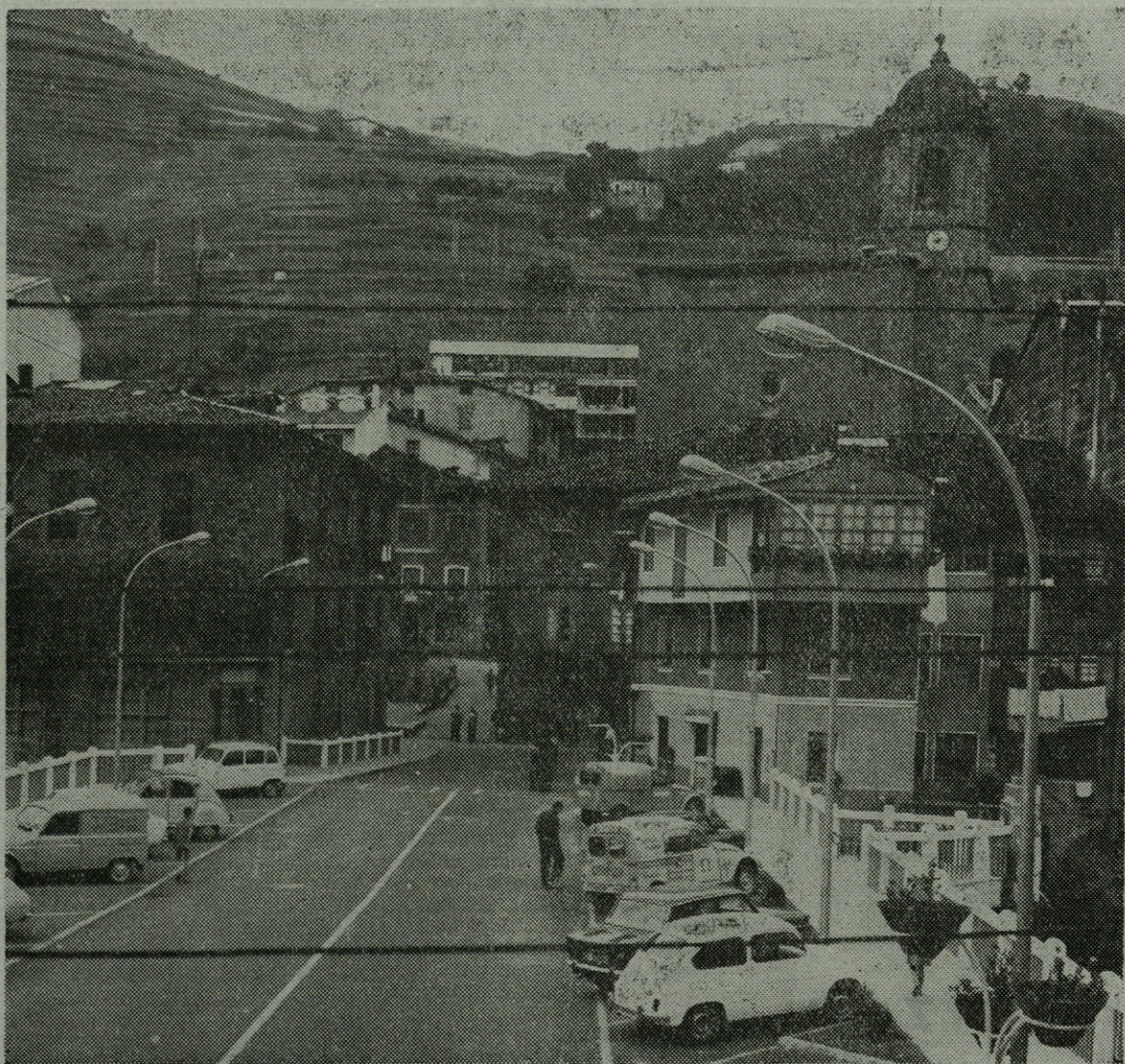
BILLARO

Billaro-n, agoztuaren 31-an, gol-zean, EZ DOK AMAIRU taldekoak jaialdi bat eskeiniko dabe.

Seguru asko Arrati ballerako gaztedi guztia, egun hortan, han batuko dala.

S O R A L U Z E

LANGILLETZAZ

SORALUZE: «ESPEZIALISTAK»
ALDE EGITEN DUTEN ERRIA, zion Garagarrilla'ren 29'gn. «LA VOZ» egunerokoak. Zer dala ta alda egite ori? «Especialistak», au da, langille egiñak, toki berezia eskatzen du. Bat edo beste buru bezela torlejugintzan sartuko da, gañontze-koak, lantegi auetan, pioiak dituzu. Etxe-be bakoitza torlejutegia bada, pioi sail ederra batuko dezu erri barruan. Auxe gertatzen da gurean. Orain arte «langille-egiñak» kañoi, eskopeta, makina ta beribillentzako ordezkotati egintzan, batez ere, ogibidea arkitu dute.

Gaur, lantegi auk, makina ta teknika berrien bidez eta beren espezialistarik argienak teknikoen mallara igoaz emankortasuna (produktibidadea) asko jaso dute ta lan berdiñak egiteko «langille-egin» askoz gutxiago bear dituzte, Ondorena; «espezialista» taldea gertu lantegi berri bereziak betetzeko.

Baña, nun dira gure errian lantegi berri berezi oiek? Eta nun tokirik jasotzeko? Maltzaga bitartean, ibaiaren eskuialdean zubi berri batzuek bi aldiak lotzen dituztela, zerbait egin zitekean. Ala ere lantegi jabeak bakarrik egiteko zama aundiegia zuten. Onelako zerbait egin du Soraluze «koperatibak» Osintzu'ko lurretan.

Lurrik eza eragozpenik gogorrena gure erriko lantegirik aundienak, kañoi lantegiak esate baterako, beren lantegi-etxe berriak jasotzeko izan dutena ta erbesteratzeko zorian utzi ditunak.

Lantegi berri batek lurra ta diruaz gañera beste baldintza batzuek ere eskatzen ditu: lanaren ezagutza ta trebetasuna, egin nai diran gayak luzaroan eroserik izango dituan jakiteak, saltzeko doaya ainbeste leia-kide artean, besteen eredu, t. a.

Azkeneko au gure aurrean torlejugintza izan da indartsuena; beraz pioi ugaritzekoa. Bitartean inguruko errietan, Elgoibar'en batez ere, makina egintza, langille-egiñari babesa ematen diena. Nola ingurueta makina lantegiak bear aña langille-egiñik ez dituzten gurera etortzen dira bear dituztenen billa, alde batetik gure erriari mesede egiñaz.

Egunerokoetan arinkeri ta buru gabekeriak irakurtzen oituk gaude. Orelakoa degu len aitatutako «LA VOZ»-en lanean kañoi lantegiari bu-

ruz esaten duan geiena. Ezer ez galtzeko gatzeleraz idatziko degu zatiren bat. «La Fábrica de Cañones» necesitaba especialistas, y los tenía en casa, pero la empresa ha evolucionado a otros productos, montando una gran factoría en Andoain; la fábrica se marchó, dejando tan solo una nave en funcionamiento, y casi quinientos especialistas, quedaron en la calle. Trasladar familias enteras no es tarea fácil y comenzó la emigración a pueblos limítrofes, a Eibar, Elgoibar, Vergara...».

Azkenengo urteetan kañoi-lantegiko joera auxe izan da: Kañoi erosleak, Estaduak, ez dio kañoirik erosi, ortik beste lan berri batzuetara jotzea. Andoain'go lantegia emengo anai-gudaren ondorengoa degu, emengo lurrik ezak beartuta.

Ingurueta lantegi berriak beren espezialista-premiak, zati aundian, kañoi lantegitik ateratakoakin betetzen zituzten, noski, trebeñak, gazteenak ta onenak eramanaz.

Sutegi, labe, aroztegi, azken apainketak, t. a., bi tokietan, Andoain'en eta emen, zabalduta ziztuan. Une larri artan, lanik eza ta langilleari eldu eziña, denbora txarri arpegi eman nalan, len aitatutako lan motak Andoain'en batzea erabaki zuan. Oartu ia lan mota oiek guztiak Fabrika zarra izenez ezagutzen dan tokian egiten zirala ta gauza astunak igitzeko errestazunik batere ez eta arrisku aundiak eskeintzen zituala.

Au dala ta lau langille joan ziran Andoain'era: forjari bi, arotz bat eta labe-zain bat. Beste lagun bi ere joan ziran, bata asterkalaria (verificador) ta teknikoa bestea, baño arrazoi berekikoagatik ez lantegiagatik. Gañontze-koak ementxe gelditu ziran lantegi barruan beste lanbide bat eskuratuz. ¡Alde ederra LA VOZ'ek esaten zuanatik!!

Ofizinetan ere aldaketak izan ziran, baño langilleak ortik kanpora daudenez ez goaz ikutzera.

Idatzitakoak irakurrita iñork pentsa lezake Kañoi lantegiko zuzendariari zuri ketan gabiltzala. Oieri auxen esan nai diegu: Ba'itekela zuzendariak esandakoakin batera ez etortzea ta gure alegiña egia bere lekuan ipintzen laguntzea izan dala.

KARAKATE

TORLOJU LANTEGIA

Alejandro Urrestarazu

Gabolos, 34

Urrutizkiña: 751 245

Iraupen aundiko galtzairuzko ukatxoak. Era askotako tornillugintza. Berebilletako, moto ta makiñietarako aukera aundia.

— SORALUZE — PLAZENTZI —

LA CUESTA

FOTO — OPTICA

Calbetón, 13 — Urrutizkiña: 711061

Argazki-makiñak: Zeis-Ikon-Kodak-Voigsländer-Dácora, etc...
 Japoiko ta bertako makiñak.
 Alemani, Japoi ta Ingalaterra'ko prismatikoak
 Zine ta argazkitarakoak
 Lupa-Bero-neurkiña-Egualdi-neurkiña
 Industrietarako betaurrekoak
 Zuri, beltz eta kolorezko pelikulak
 Argazki-zaleen lanak argitzekoa.

— SORALUZE (Gipuzkoa) —

CARMELO MENDIZABAL

TORLOJUTZA IRARRIA
 ARIDUN ZIGORRAK
 BIURKIAK - TUERCAS

Recalde, 1 — Urrut.ª 751108

SORALUZE
 — (Gipuzkoa) —

INDUSTRIAS

Vicente Olaizola

IRARKETA TA GALKAKETA

Urrutizkiña: 751232

SORALUZE
 — (Gipuzkoa) —

IGARTUA'REN ALARGUNA

BURNITEGI LANGINTZA

Urrutizkiña: 751 126

SORALUZE
 — (Gipuzkoa) —

Iñurrieta

Goikoetxea'tar Nikanor

TORNILLOGINTZA — ARIZKO TA TXAPA

Recalde, 29

Urrutizkiña: 751 141

— SORALUZE (Gipuzkoa) —

Ez Merkenak

Bai Onenak!

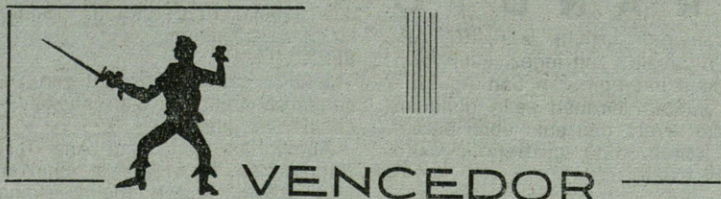
Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guztiak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

AIZTOAK

JAN-GAILLUAK

S O R A L U Z E

T O M A S I T O

Tomas Agirrezabal, bere izena. Soraluze-n ezagutu nuan nere gazte denboran eta itxuran ezagutu ere elkarrekin lanean ibilliak bai giñan. Lenengo, nere aitak izan zuan lantegian, Errekaldean, Lesarriñeko etxeetan.

Ikastolan oporrak izaten ziranean, aitan aginduz batzutan, zerbait ikusi naiean, bestetan, lantegi ontara joaten nintzan eta orduan ezagutu nuan Tomasito.

Mutil-zarra, bera, argala, begi beltzak bekoki estu baten azpian, txapel txiki eta erdi zulututakoa, ikaragarriko ule luzea geienetan.

Gaizki jantzita beti, eta berdin neguko otzetan eta udarako beroetan. Españetan eten gabe zigarratxo bat zingiliz ta akaskal beltz eta luzeak. Bigotera iriste ezan bisar-moltxo bat nikotina koloreduna sudur pean eta arpegi itun, gexo itxurakoa.

Eskopeten kañoi zulatzen egiten zuan lana eta oso abilla, alabe, makiña onek bear izaten dituan barautzak eskuz gertatzen, eta oso abilla zulaketan ere.

Etzuan itzik egiten iñorekin, ez laneko denboran ez andik kanpora ere. Bizi zala, zigarratxua españetan zualako eta ogeitamar kañoi zulatzen zitualako egunean. Ez zuan lantegiak iñoi orlojo premiarik izan.

Sei kañoi zulatuak bazituan Tomasito'k, 9'terdiak izango ziran. Amabost bazituan, amabiak, eta orrela neurtzen gendun eguna.

Geroztik ezagutu nuan gure gizon onen beste alderdia. Lanean asi nintzanean nere aitak egin zuan lantegi berrian —aurretikoa erre zalako— Santuane'ko baratzan, Maxpean, konturatu nintzan Tomasito etzala etortzen lanera astelenetan eta, sarri-askotan, ez ta astearte goizetan ere.

Aitan agindua: —Joan bear aiz Txergori'ñera eta ia Tomas bizi dan ta zer asmo duan lanean asteko.

—Ez dala azaldu etxera, berak beñepein, ez dutela ikusi.

Egun batean, larunbat gaua seguru asko, Galo'neko tabernan ikusi nuan gure Tomasito, kitarra jotzen lagun artean. Berakin, Antonio Garabiñerokoa eta Simon-txo. Ez da esan bearrik kokoteraño ardoz beteak zirala irurak.

Antonio oso ondo apainduta ibiltzen zana, espezialidade bat zuan orrelako batzarretan. Biboliña'n soñua jotzen zuan aoaz. Gero buru gañean jarri kofiak kopa bat, betia, eta ekilibrioak egin tanta bat erori gabe. Bitarte ontan, bibolin soñua eten gabe. Tomasito'k «treinta y tres'a» eta Simontxo'k artzana egiten.

Ordu-bete inguruan orrela izanik, Tomasito mai-

pean murgildu zan, perretxiko billa, eta bai ale batzuek jaso ere. Laxen-Busto, ojalatazko ontzi txiki batean erabiltzen zituan bi edo iru gibel-urdiñen zatiak, jakin arazizeko daneri berak iñoi ez zuala perretxiko paltarik izaten Orduan esaten zan lez, Tomasito baño obeagorik ez eizan perretxikotan erri inguruetan.

Gogoratzen naiz astelen batean erdi-moskorrik etorri zala lanera. Goiz erdian etorri zan nere ondora eta esan zidan:

—I, oraintxe tubo bat jarriko bau beste aldetik onera pozik izango nintzakek, ba. Beste aldea Tintero'ko tabernea zan.

Ez det uste zazpi urtetan geiago itzik egin ziranik gure gizon onek. Orrela gauzak, etorri zan gure guda zipotza.

Urte askoan egon nintzan Tomasito ikusi gabe, bañan bai jakinean bizi zala, eta eskean ibiltzen zala.

Egun batean, etxera joan nintzanean bazkaltzera, an arkitu nuan, sukaldean, nere amarekin. Alkarrekin bazkaldu gendun, eta kontatu ziran bere bizi-modua zer zan.

Urte bat edo bian etortzen zan gure errira jakinean non bizi giñan. Iñoi eskillara gora ate ondora ere iritxi zala, bañan ez zuala adorerik atean deitzeko ez egoala itxura onez gizartean egoteko, ta. Egun artan, orratik, eldu zan gure arteraño.

Erririk-erri ibiltzen zan eta baserri ezagunak zituan erri bakoitzean. Bañan bera iñoi ez zala izan eskalea, baizik langille libre bat.

—Badakik, baserrietan beti egoten dek zerbait egin bearra. Segak zorrostu, eltzieri zuloak kendu, tolarako ardatzari olio pixka bat egin, euritakoak konpondu. Jaten ematen zlatek eta sapaira lotara, poxpoluak nagusiari utzita. Gero, urren egunean, txistu soñuz, abestuaz, txoriak bezin libre, beste erri batera. Azken urte ontan baño azkatasun oberik ez diat ezagutu.

Urtean bi edo iru aldiz etortzen zan gure etxera. Nere gurasoentzat errespetu aundia-zuan, eta nerekin lagun bezela azaltzen zan beti. Bazkaldu, takorra eta ogerleko batzuekin, an joaten zan Tomas.

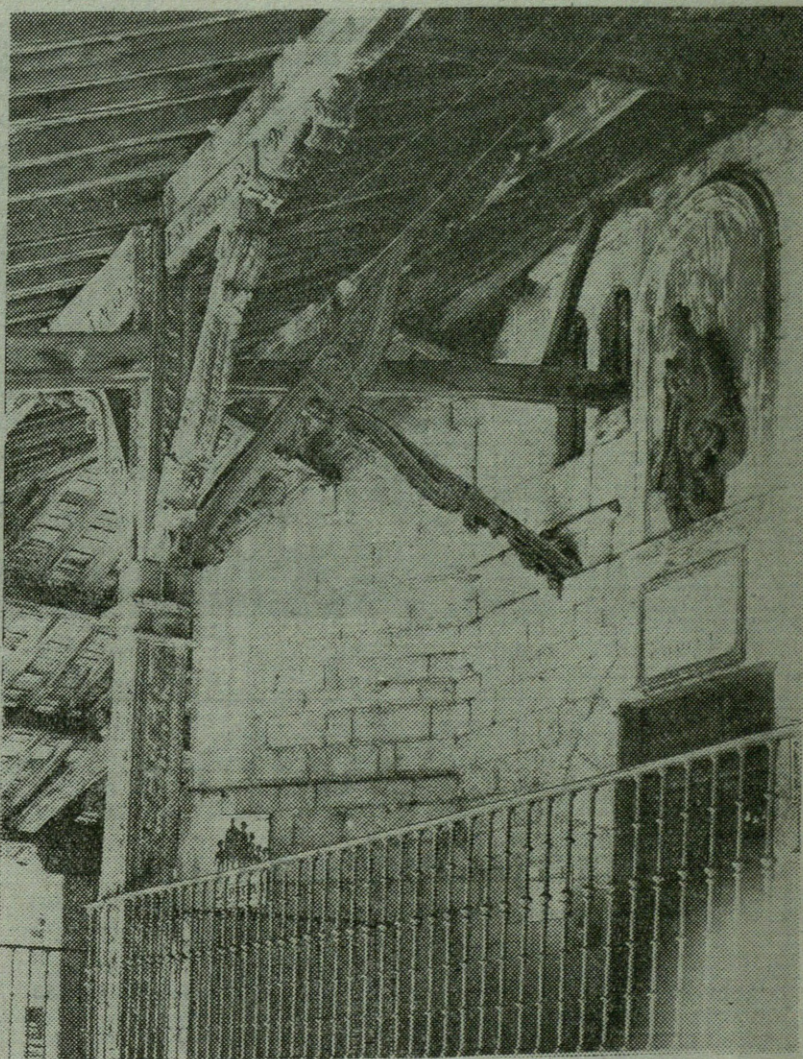
Denbora batera jakin gendun Arrasate inguruan ilda arkitu zutela.

Nere iritziz, azken urte onetan, zoriontsu izan zala, berak zoriontasuna ulertzen eban eran.

Orrelakoa zan gizona, orrela bizi izan zan, eta orrela il ere.

Goian bego, Tomasito, nere laguna!!

INAKI LETE

TREVIÑO ANAIK, S. R. C.

Tornillu xee ta zati berezietako Lantegia. — Burni-ziri garrangakin
MERKENAK ETA ONENAK

Estazio Auzoan

Urrutizkiña: 751 221

— S O R A L U Z E (Gipuzkoa) —

Agustín Arias S. A.

(1890 TINKATUA)

BURNI GURI TA URDINABARRAREN URTUTEGIA
ZAILDURA AUNDIKO BRONTZEAK

Urrutizkiña: 751 219

— S O R A L U Z E (Gipuzkoa) —

Irudi - Uztaiak,
Antze - Margo Gaiak,
Buztin - Lan Herrikoiak.

KVTXA

18 Julio Enparantza, 12
Urrutizkiña 11 9 58

DONOSTIA

Industrias mecánicas DOJE

IRARKETA URKETA ZIZTATUAK

Olea auzoan - Urrut.ª 751 211

S O R A L U Z E

— (Gipuzkoa) —

PLAZENTZI SALGAI ALKARTASUNA

JATEKOAK
MERKATARITZA
OKINDEGIA

Arrate, 4 - Urrutizkiña 751 120

SORALUZE - PLAENTXI

TORNILLERIA

Gabola, 16 — Urrutizkiña: 75147

SORALUZE - PLAENTXI

JABIER UNAMUNO

TORNU AUTOMATIKOEN EGINTZA, GARRANGA TA
XEETASUN ERA GUZIKO LAN MEKANIKOAK

Atxuri, 1

Urrutizkiña: 751 414

— S O R A L U Z E (Gipuzkoa) —

Caja Laboral Popular

EGINTZAK: GIZARTE-SAILLEAN, DIRUKETA-SAILLEAN
ETA LANTEGI-ZUZENDARITZA SAILLEAN

Zuk aurreratutako diruaren bidez, langille askori, bere lan-sari
erpiñetik irtetzeko bidea sortuko diegu

Mártires de Arrate, 6

Urrutizkiña: 751 238

— S O R A L U Z E (Gipuzkoa) —

ARANA AGIRREZABAL'DAR FELIPE

«ARAS» LANTEGIAK

Allen motako torloju bereziak — Burni ta metalezko zatiak sailka —
«Din» ereduak — Neurri justuko torlojuak

Recalde, 35

Urrutizkiña: 751 172

— S O R A L U Z E (Gipuzkoa) —

“ITERGA”

TORLOJUTZA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
HERNANI, 4 — DONOSTIA

A Z K O I T I

(Joxu Argazkia)

Sudupe Artajalegi Anjel

TORNILLUGINTZA TA MAKIÑAZKO LANTEGIA

Zona Industrial

Urrutizkiña: 811 458

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

« Illarra » Etxea

RESTAURANTE

JATOKIA — JAI-ARETO BERRIA

ANDRA MARI JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKIZUEGU DENOI

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

“Sudupe” Lantegiak

GARRANGA (TUERCA) LEGUNDUETAN ESKU BEREZIA

San Martín, 5

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

OLABERRI ETXEAN

ONDO JAN ETA AKEITA EDARI EDERRENEKIN
ERRIAN ANTZIÑAKOENA TA EZAGUNENA

Urrutizkiña: 811 450

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

Epelde ta Larrañaga, S. A.

ALGADOI - ARILKETAK

Urrutizkiña: 811 743

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

IGNACIO DE IRIARTE

(1621 - 1685)

Ausartia izan da beti euskalduna, ta ausarti-izate onek egin zuan arrisku-zale, ere, euskalduna. Itxasoak ez zuan bildurtzen, eta gudaketa gogorrenak ere ez.

Buruan jartzen bu'zizaion, munduak ez zeukan arentzat mugarik, eta munduko bazter-izkutuenetara zuzenduko zituan ark bere urratsak.

Orregatik ditugu, gure artean, ainbeste itxas-gizon ospatsu, ainbeste gudari trebe, ainbeste asper-tu-ezinezko ibilkari, ainbeste mixiolari santu.

“Etxean zer ikusi, ura ikasi” esan io degu gaur ere. Ta au beste ez du esanai esaera onek: bere giroaren semea, besterik, ez dala izaten gizona geienetan beintzat. Eta gizaldi aietako giroak ortara eramaten zituan gure orduko gizonak.

Orregatik zaizkigu arrigarriagoak, orduko giro ura alde batera utzi, ta beste bide beri batzuek urratzen saiatu ziran gizonak. Eta aietako bat degu gure IGNACIO IRIARTE ere.

Nundik sortu ote zitzaion oni, beste danak itxas-gizon edo gudari

izateko asmoetan bizi ziranean, bera margolari izateko asmo au...?

Eta auxe izango degu, noski, Azkoiti'n, bide berri oietako bat artu zuan leenengo azkoitiarra. Oni aurrera artu zion beste inoren berri, ez dakigu, guk, beintzat. Eta orregatik jotzen degu au leenengoa bezela.

Onela dio bere bataioko agiriak: «En diez y seis de Henero de mil seiscientos y veinte y uno Bautizo el Vicario d/n Balthasar de Insausti a Ignacio, hijo de Estevan de Iriarte y de Magna de Zavala, siendo Padrinos el Lic/do Martin Ibañez de Ubaiar y Maria de Zavala. El Vicario Insausti».

Bataioetako i'go Liburuan, 461' grrren orrialdean.

Eta aurrera jo baño leen, esan dezagun au ere: IRIARTE abizen au, erabat galdu zala Azkoiti'n, eta gaur ez dala abizen ortako bat-bakarra, ere, izango Azkoiti osoan.

Umetatik ekarriko zuan gure Ignacio'k bere griña au. Ta orduko euskaldunak bezela, ausartia izango zuan au ere, ta ogeitabi urte zitalarik, Sevilla'ra joan zitzaigun

betirako. Sevilla au bait-zan, or bait-zan, orduan, margolarien erria, Nik ez dakit, etxe-oneko semea zan edo ez.

Baietz esango nuke alde batetik. Sevilla azkoitiar batentzat an dago, ta ez Loiola'n. Eta margolari-izateko asmoetan bakarrik, Sevilla'ra joate orrek, zerbait esan nai du. Bañan, beste alde batetik, eta leen esan deguez, euskaldun aientzako lurrak ez zuan mugarik, eta paretxo bat naikoa zuten aiek mundu osoari jira-bira emateko.

Eta ez ote genduan, oietako bat, gure Ignacio Iriarte ere...?

Pobrea edo aberatsa, ez zan beintzat atzera begira-egoteko gizona, ta ogeita-zazpi urte zitala, ezkondu zan leenengo aldis, Aracena'n, Francisca Chaves'ekin.

Laister alargundu zan, bañan ez luzarorako. Alargundu, ta andik urte batera, Maria Escobar'ekin ezkondu zan berriro.

Ez zuan berak, ere, zaartzerik izan. 1685'gren urtean il zan Sepi-lla'n, eta 64 urte besterik ez zituan artean.

Gure Iriarte au Sevilla'ra iritzi zanean, ba'zan an, orduan, MURILLO izeneko margolari aundi ta ospetsu bat.

Iriarte'n kidekoa zan bera ere. Iriarte bera baño iru urte zaarragoa, ta Iriarte bera baño iru urte leenago il zana. 64 urteekin il bait-zan Murillo ere.

Oskarren lagun izan zirala, ba'dakigu, ta alkarrekin lan-egin zutela, ere, bai.

Onegatixek, bear ba'da, ez zizkigun Iriarte'k, utzi bear zizkigun lauki guztiak utzi. Murillo'ren laukietan Iriarte'ren lan asko dago. Onak margotzen bait-zizkion bere laukietako paisaje geienak, naiz eta gero, Murillo'k bakarrik izenpetu lauki auek.

Eta ez zuan bere lan ori ain-gaizki egingo gure Iriarte'k, gure margolari oni buruz Murillo berak au esaten zuanean: “zerutar-arnas batek eraginda bezela, margotzen zitala Iriarte'k bere paisaje aiek”.

Artista batentzat, ordea, ez da erreza inoren-mende luzaro bizi izatea. Ta au gertatu zitzaion gure Iriarte'ri ere. Ez zuan bere burua, bestearena baño gutxiagoa ikusiko, ta lauki bat zala ta ez-zala, asarratu zan bein-betirako Murillo'kin.

Lauki bat nai zuan, bein, Villa-Manrique'ko markesak. Eta lauki arentzako paisajea margotzeko agindu zion, beti bezela, Murillo'k Iriarte'ri, gero berak, paisaje artan. Markesa'ren irudia margotzeko zuala-ta.

Ezetz, erantzun zion Iriarte'k. Margotzu zezala berak leenengo Markesa'ren irudia, ta gero margotzeko zuala berak, giza-irudi arrei zegokion paisajea.

Eta orra, nundik sortu zan bien arteko asarrea.

Asarre onek ez zion, noski, Iriarte'ri kalte aundirik egingo. Morroi bearko zuan bestela beti, ta ez zuan, bestela, artu zuan izenik artuko.

Gauza txar guztiak omen dute alderdi on bat, eta au izango zan Iriarte'rentzat asarre ark zeukan alderdi ona.

Tamalgarria zaigu orain esango degun au, bañan ezin utziko degu esateke.

Gure Ignacio de Iriarte'k utzi zizkigun lauki aietako bat ikusi nai ba'degu, Madrid'era, Paris'era, Ingalaterra'ra edo Rusia'ra joan bear degu euskaldunok.

Eta ez zaidazute, ori zergatik dan, galdetu; erantzun erreza izango luke zuen galdera orrek eta. Euskal-erri osoan ez bait-dago Iriarte'k margotutako lauki bat-bakarra ere...

Inor ez omen da bere errian igarile, ta ez zan Ignacio Iriarte, ere, izan. Margolari izan bearrean, beste zerbait izan ba'zan...

Irureta Erredizak Muebles

E R A K U S T E G I A

Kale Nagusian, 70

Urrutizkiña: 811 663

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

« Izarraitz » Egintzak

METALENTZAKO ZERRAK

BEREBILLEZKO TORNUAK ETA URKETA

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

“XUBI”

MAKINADUN LANTEGIAK

Ozkadura - lantzeak

Zona Industrial

eta apaintzeak

Urrutizkiña: 811 859

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

BAR MIKEL

ERRIKO PESTA ZORIONTSUAK OPA DIZKUTZUE GUZTIOI

Kale Nagusia, 58

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

«SUSTRAITZ»

A Z K O I T I A

JAIKAK

Lerro batzuk zirriboratu bear ditut. Lerro batzuk...

Poza eta bildurra burrukan dabilkit barruan. Izan ere...

Gauza erreza da idaztea. Bizitza bezelaxe.

Artu luma eta idatzi.

Artu soin animak eta bizi.

Papel zuri bat bete. Zer gauza errezagorik?

Erreza nork berarentzat idaztea. Oso erreza besteentzat itz bi jaritza.

Eta oso zaila.

Idatziak ikutu egiten gaitu. Guk tresnak menderatzen ditugu. Tresnak menderatzen gaituzte gu.

Ezaguera gabeko artueman latzak. Beretaz jabetu nairik, eskuetatik anka egiten digutenak.

Oiturrak... Bizitzaren lokarriak. Oiturrak...

Oiturrari jarraitzen diegu, orain, gaur, idaztean.

Ez nizeke garbi esango zuentzat edo neretzat ari naizen idazten. Bizkor dabil nere luma. Bildur da nere burua.

Oiturraren mende naiz. Edo ez. Ez dakit. Gauza politik esateko eskatzen dit oiturrak. Parre eragileak. Edo antzinako kontuak. Edo itz konpromituak. Eta nik...

Barkatu. Ez naiz igarle. Igarletza ez da nere doaia. Bear bada, beste batena izango da. Nerea ez. Biarko egunari begiratu nai nioke ta ezin det. Betaurreko ta guzti, ez det ikusten. Eta gaurko egoeran ere, ez naiz gauza aundiren jabe. Izan ere, ez da gauza aundirik zeruaren azpian.

Gizonaren negarra. Txikikeria. Aundi nai iritxi ezina. Biotz-buru ase-gaitzak.

Nai... Eldu gera... Esku utsak... Biotz ikara...

Sentipenak menderatu... Buru legorra zapaldu... Eragin... Erdibitu...

Erreza da bizitza. Eta zaila. Luma artu ta idaztea bezela. Zuriune bat betetzea.

Betetzea... Botila bat ere bete egiten da urez. Gure begiak mal-koz.

Gure biotzak pozez. Eta atseka-bez.

Gure buruak iritzkeraz. Ixil-uneak itzez.

Lotorduak ametsez. Begiradak go-goz.

Gogapenak igarotakoz. Bete... Ustu... Bizi... Il... Parre... Negar... Oitu...

Oiturrak. Jaiak. Oiturrak alaita-suna.

Bi eguneko parrea. Naita iritxita-ko poza. Kultura.

Eldu gauza bati. Bizi arazi. Iraun arazi.

Arazi...

Jabetasuna. Jabea bat. Ez geu. Beste bat. Arazi. Biotza. Bizitzaren alai eta negarra.

Jaiak. Oiturrak jolasbideak. Betiko gorabeerak. Animaren aspe-rra...

Gizon berria. Berriaren bearra. Asperraren ustela. Bizitzaren pipia.

Jaiak. Gizatasunez jantziak. Gizonagan oinarrituak.

Jaiak. Opa dizkitue.

CUENDE

EUSKAL-ALFA- BETATZEA

Aurten ere jarraitu dute Azkoiti'n Euskal-Alfabetatze-ko ikastaro auk. Au gauz bearrezkoa dala esango genduke, ba guk gora-bera batzuegandik, ez degu izan gure euskal-kultura desarro-llatzeko modurik. Atzerriko kultura bat sartu bai digute ume umetatik. Au naiko ez dala ainbat ta ainbat gauza- ren bidez jendea itxutu eta lotaratu egindute. Bañan izan dira esnatu diranak eta la- nean asi diranak, batzuek bi- de bat artuaz ta besteak bes- te bat. Oietako batzuek Al- fabetatzearekin asi ziran RI- KARDO ARREGI (Goian Be- go) buru zutelarik. Onen bi- dez ikusten zuten jendea- ri euskeraz idazten eta irakur- tzen ezezik euskeraz pentsa- tzen erakutsi zezakela, ta onetzaz gañera itzaldi ba- tzuen bidez, gure erriaren hixtori benetakoa ere bai. Orrela euskal-kontzientzi bat gure artean sortzeko.

Azkoiti'n oso gogor ari di- ra lan orretan Alfabetatze taldekoak, eta oso gustora dira berak, ikastaro oietara joaten diran gazteen artean gogo aundia ikusten bai du- te. Ia bada Azkoiti pixkana pixkana esnatzen asten zai- gun, ba du garaia eta; gauz guztietan —lo— bai gaude

oraindikan. Izan ere ain ederki bizitzen da benda bat begietan jarrita. «Zertarako asi orrelako gauzetan, dis- gustua besterik ez bai dute ekartzen, gañera orain pa- ke-pakean oso ederki bizi bai gera». Ona askoren pen-

tsakera. A zer ederki esaten du Benito Lertxundi'k «BIZI- MODU LASAI BATENGANDIK IDEALAK GALDU. Auxe da askok egin dutena. Izan ere auxa sartu nai izan digute, onen eta aren bidez, ta bai lortu ere.

Ez da gauz erreza, pentsa- kera au dutenen artean eus- kal-kontzientzi sortzea, ba- ñan ortara joan bear degu. Euskal-Erri'ko seme geran eskorez derrigorrezkoa de- gu lan au egitea.

LARRAITZ

(Joxu Argazkia)

« UNAMUNO »

Pintura Merkataritza

PINTURA, PAPEL MARGOZTUAK ETA APAINGARRIZKO LANGAILLUAK

Mayor, 49 - Urrut.ª 812 120

Julio Urkixo, 18 - Urrut.ª 811 615

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

“Euskize” Denda- Merkataritza

SALGAIRIK ON ETA MERKEENAK

Urrutizkiña: 711 523

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

“MONISTROL”

MARKESAREN

GELAKO ARDO TA TXANPAÑAK
Gipuzkoa-rako Ordezkaría

Juan Arregi

Urrutizkiña: 811 713

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

«BIYOK» Tximist-Indarra

AURRENTZAKO EUNGITZAK

Kale Nagusia, 17

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

IBARMIA

MEKANIKO EGINTZAK — 30-tik 60 MILIMETROKO, ZUNTOI
TARATULUEN EGINTZA, OSKIDUNENAK ETA LANGINTZARAKO
BANAKOENAK

«Noiz Bait» Etxea

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

“URASA” LANTEGIAK

TORNUGINTZA — BILBIL - FIRIFARA TA KULUNKARI LANTEGIA

Julio Urkijo Etorrera, z/g.

— A Z K O I T I A — (Gipuzkoa) —

Acerías y Forjas de Azcoitia

S.
A.

Zumarraga bidean
Urrutizk.ª 81 12 00

Azkoitia

Elkar-bizitzaren aurrerapena

SIADEKO: Euskalerraren alde lanean

Bizileku degun gizarte onek elkar-bizitza orren aurrerapena eka-
rri digu, bai jakintza bidean eta
bai saiaketa bidean ere. "Industri-
Gizarte" izenez ezagutzen degun
gure gizarte onen ekinak piztu du,
ta bultzatzen orrek bein ere amestu
etziran bidetan aurrera garamazki.

Gure erriaren artu-emanetan ja-
rri geran orduko, egundoko irrika
esnatu digu gizarte-jakintza deri-
tzan jakite ori beren lanbide ta
ikasgai bezela artu duten ekintzak.
Ta alor orretan lanean ari diranen
artean, or degu SIADEKO izene-
koa. Erderazko elkarte onen letrak

antola-bideak mugatu ta zeaztu
bearrean arkitzen dira. Gerora bi-
dean ari dan aldaketa orren zuzen-
bidea, ezin ditekete bat-batetan ma-
mitu. Sakon ikusi bear da une ta
inguruko guzia.

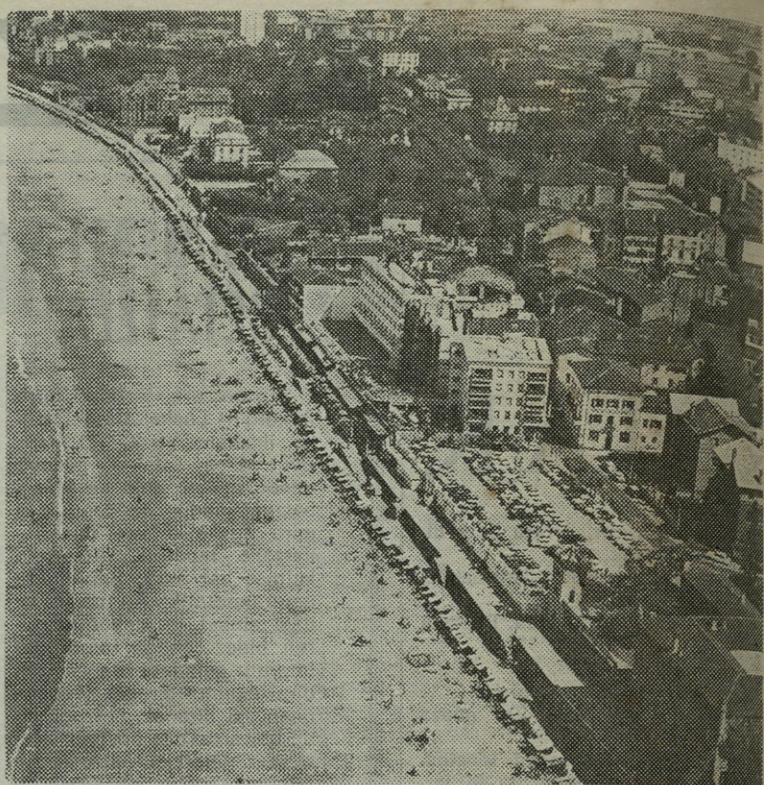
—Nunbaiten egin al dezue lan
ori?

—Ernani ta Zarautz'en, azterpen
ori egiteko eskatu ziguten, erri oie-
tako Udal edo Aiumentatuak.
Oraintsu bukatu degu ere, Usurbil'
go azterpena. Ta astekotan gera
Ordiziari buruzko beste ikerpen
bat ere.

dez. Ienbizi «oinarrizko gizarte-
galdekizuna» burutzen degu. Ortara-
ko, erriko bizilagunen zerrendak
biltzen ditugu. Zerrenda oietan,
izenak, etxeak eta abar izendatu ta
gero, beste errioinarri diran bereiz-
tasunak kontuan artzen ditugu. Ta
au tajuz burutzeko, gizonak azter-
tu bear ditugu nai ta nai ez. Auek
artu ta akulatzen bait-dute aurre-
rapen ori.

—Argibideren bat eskeiñiko al-
zeniguke?

—Erri atzeratu batzuek, adibidez,
erri aurreratuak ikusi ondoren,

rrak miatzea. Ienbizi, «nekazari-
arteko galdekizuna» egin oi degu;
bigarren, «industri-galdekizuna» ta
irugarren «serbitzuen galdekizuna».
Geroago, «famili-eredu galdekizu-
na», «jan-edan-erabili-galdekizu-
na» ta abar... egin bearko dirala-
koan gaude.

—Ze zabalerako lurraldeak aue-
ratzen dituzue zeron lanerako?

—Oraingoz, Gipuzkoa barruan
bakarrik ari gera lanean. Gerora,
Euskalerrri osoa artu nai genduke,
azterpen ontarako.

—Ta gaurko Gipuzkoa'ren egoe-
ra nolatan ikusten dezue?

—Ienbizi, errien-antolaketa sai-
llean, aurreratu-samarra dagoela
ikusten degu. Egin-gai edo «Plan»
bat asteko, erri asko bidean asita
daude. Ta zenbait erri beren egin-
gaia burutua dute. Bizilagunen el-
karganatzeara oso egoki egiña dala
ikusten degu. Ezpauditugu erri aun-
diegitan bilduak; baizik-eta erri
erdi-aundi ta txikietan banatuak.
Ta au oso mesede aundikoa zaie
elkar-bizibiderako.

—Ta Erriko Etxeak nola eran-
tzen dituzte?

—Geroago ta obeto konturatzen
ari dira, «egin gai» edo «plan ge-
neral» bat zer dan.

—Ta gaur arte artu dezuen lan
orretaz gainera, zer geiago egin
nai zendukete?

—«Eliz-Artzaintza» sailla aiatu
dizuet lenago. Euskeraren gizarte-

mailla ere ikusi bearra genduke,
Gipuzkoa'n ugaltzen ari diran Al-
kartasunekin ere, egon nai gendu-
ke. Auetako batzuek, izan ere, bu-
ruauste aundiak artu dituzte beren
gain; eta onek, giza-bizitzan asko
kabitzen du.

—Beste adibiderik?

—Lantegi aundietako arazoetan,
geroko egunetan zer lan-leku es-
keiñiko diran asmatu bearra dago.
Pioi-langintzako eskein aundia ba-
letor, lan berezia egiten duten es-
pezialistak, erbestetara jo bearko
luteke lan billa. Emengo langilleak
gogoko ez dituzten lan-lekuak ugal-
tzen ba-dira, kanpoko langilleak
ekarri bearko dira... Guzua kontuan
artu bearra dago ta kontu orrek es-
katzen diguna mugatu... Sortu di-
tezken aldaketa-artean, ikergarria
litzake, lan-gaia aldatzea. Diruke-
ta-sailla ere, oso begiratu bearra
da. Beste lanbide batzuek asma-
tzeak nolako bizi-mailla ekarriko
ote luteke?... Itz batean, azterpen
eta ikusketa guzia, erri bakoitzeko
giza-emakumei ondo begirata,
antolatu bear da.

—Ta diruz nola zabiltzate? Zuen
bezeroak ba al dakite zuen lana
zenbat kostatzen dan? Lana... ta
langilleak eta... saiatzeak eta... an-
tolaketak?

—Or degu gure akatsa. Azterpen
eta ikusketa auek, oso garestiak di-
ra. Esate baterako, Usurbil'go az-
terpenak, 400.000'oo pezeta kostatu
dira.

J. A.

(Sociedad de Investigación Aplicada para el Desarrollo comunitario
esan nai du), ta bere erderazko
izen orren mamia oso euskalduna
gerta zaigu. Bereala jarri gera izke-
tan talde ortako lagun batekin:

—Noiz sortu zan SIADEKO?

—Donostia'n «Guzion Aurrera-
penari» buruz eman ziran saioak
ezkero. Saio oiek, Marco Marchio-
ni italiarrak eman zituan 1967'gar-
ren urtean.

—Zeintzuk osatzen dezue talde
ori?

—Gizarte-Laguntzaille dan ema-
kume batek, iru Gizarte-zalek, In-
dustri-Injenadore batek, eta Diru-
keta-Zale batek. Ta auen lagun, bi
arkitekto.

—Iru gizarte-zalek sail berean
lan egiten al dute?

—Ez. Bakoitzak bere lan-leku
berezia du. Errietako Bizilagunena
du bere kezka, batek. Besteak, lur-
langintza darabilten nekazarien ar-
dura artu du; ta irugarrenak, arran-
tzaleen azterketa du bere lanbide.

—Ta eraikille edo arkitektoak,
zer?

—Oiek erri-antolaketa diardue
beren aldetik.

—Talde au sortzeko zerk zirikatu
zinduzten?

—Joan-joanean bizi bait-gera.
Gerokoa gaurkoaren oso bestelakoa
izango da. Ta aldaketa ortarako
prestatzen asi bearra degu gai gu-
zietan. Baita eliz-artzaintzan ere.
Taldea orren lagun baitira apaiz ba-
tzuek ere. Gure azterketa-lana, ge-
roko aldaketa ori ezagutzen saia-
tzea da. Ta au sail guzietan egin
bearra degu. Lenengo aldi onetan,
gauzak ala etorri diralako, uri-an-
tolaketa gaian saiatu gera.

—Nolatan esango al zeniguke?

—Gaurko uri edo erri batek es-
katzen dizkigun konponketak az-
tertu bear ditugu aurrenengo. Er-
riak zabaltzen, azten, aunditzen ari
zaizkigu beren biziguneko une ja-
kin batean. Eta une ontan beren

—Nola jokutzen dezue zeron egi-
ñean?

—Orain arte, ikusi degunez, len-
dik bilduak zeuden zeatasun eta
xeetasunak artu ta oinarrri oien bi-
dez lan egin da. Baiña, gure ustez,
len egindakotik eten da lan-gai be-
rriak aztertu bearko dira. Geroa
degu gure lan-gai; ez lengo edes-
tia ta kondaira.

—Ta nola mamitzen dezue pape-
rean kontu guzi ori?

—Era askotako galdekizun bi-

auen bide berak lorratu nai izan
dituzte. Baiña bereala ikusi dute,
erri oietako giza-emakumeak neu-
rri berdiñekoak etzerala. Ta orrega-
tik, artu zuten erredua etzala beren
errietako egokia. Onelakorik gerta
eztakigun, arretaz miatzen degu,
nolako bizilagunen gorakada daka-
rren erri bakoitzak; nolako jakin-
tza-mailla duten eta nolako bizibi-
deak dituan alde bakoitzak.

—Ienbiziko azterpen onen ondo-
ren, zer eginbide sortzen zaizue?

—Erri bakoitzaren Diruketa-lo-

